

MOST

Bilten Udruženja useljenika iz bivše Jugoslavije u Izraelu

GODINA 63

BROJ 5

SEPTEMBAR/OKTOBAR 2015.

450 GODINA OD DOLASKA JEVREJA U SARAJEVO

Piše Šabetaj Finci, Švajcarska

Ovako je počelo: G-din Jakob FINCI Predsjednik Jevrejske zajednice Bosne i Hercegovine otvorio je međunarodnu radnu naučnu konferenciju koja je održana 12. i 13. oktobra 2015. pod nazivom Jevreji i Bosna i Hercegovina 1565 – 2015. godina, sa preko 30 učesnika iz 12 zemalja.

Program je, u stvari, počeo u nedelju 11.10.2015 u 19:00 sa izložbom radova Mihajla Atijasa " Jevrejski poster " u Galeriji Novi Hram M.M. Beseskije 38, Sarajevo.

Uprkos kiši izložba je bila vrlo dobro posjećena. To je bio prvi sastanak učesnika konferencije sa vrlo dirljivim susretima, punim emocija, zbog ponovnog okupljanja poslije dugogodišnjih nevidjanja.

Sutradan u ponedjeljak 12.10.2015 u 14:00 sati je bilo svečano otvaranje na engleskom jeziku.

Zatim su sljedile vrlo interesantne konferencije prvo na engleskom, a zatim na lokalnom jeziku, koji ja još uvijek zovem srpsko-hrvatski jezik, jer ne bi zelio da polemishem je li to bosanski, bošnjački ili ne znam kakav drugi jezik.

Teme su bile:

Rabinica Bosniaca

Bosnian Judeo-Spanish

Histoty of Bosnian Jews

Na večer u 20:00 u prepunoj Vječnici je otvorena vrlo interesantna izložba fotografija Ivana Hrkasa " Slike iz kuhinje".

nastavak na strani 3

REČ UREDNIKA

AKO SE JA PITAM

NEĆU NI DA OPROSTIM, A NI DA ZABORAVIM! – Milan Fogel
Kako to nehumano zvuči. Još ću ja ispasti veći zločinac od onih koji su činili zločine.

E, pa nije baš tako. Prvo se postavlja pitanje kome ja to treba da oprostim? Nekome ko je činio zločine, a verovatno više i nije živ ili robija u nekom zatvoru. Ako je mrtav, on od toga nema ništa.

A, ako je živ, ko meni daje pravo da praštam u ime stradalih, koje više niko ne pita za njihovo mišljenje?

A pretpostavimo i da oprostim, zar je tako nešto moguće, zar zločinac ne treba da odgovara za svoja zlodela, bez obzira šta ja rekao o tome?

Kažete, bar će mu biti oprošteno. Izvinite, ja mogu da oprostim mom detetu, ako je učinilo neku glupost, ali onda odgovornost ostaje na meni, jer sam ja obavezan da ga vaspitam i uputim na pravi put. A ko će preuzeti odgovornost zločinca za njegova nedela? Njegova deca? Ne, neću ni njima da praštam, a ne treba ni oni meni da se izvinjavaju što je moja cela porodica pobijena u Holokaustu, što je moj prijatelj u Tel Aviv stradao u gradskom autobusu, kada se samoeksplodirao ubica terorista. Nemaju deca ništa s tim, a kažnjeni su možda i gore od onih koji su činili zločine. *na str 4*

MOST

Bilten Udruženja useljenika iz
bivše Jugoslavije u Izraelu

Godina 63

Broj 5 septembar/oktobar 2015.

Broj strana: 44

HOJ POB 57106

6157002 Tel Aviv

adresa kancelarije:

Tel Aviv, ul Hamisgar br 55

drugi sprat

Telefoni: 0503 556 841

0503 556 842

E-mail: hitahdut@gmail.com

REDAKCIJA

Glavni urednik Milan Fogel

e-mail:

milan.fogel@gmail.com

Urednik hebrejske strane

Moše BenŠahar –Alex Epstein

bensha1@gmail.com

Članovi redakcije: Avraham Atijas,
Miriam Aviezer, Ivica Čerešnješ i
Dušan Mihalek

POZIV ČITAOCIMA

Više nisam siguran kada kažete da ste zadovoljni Mostom. Možda nam se javljate i hvalite samo reda radi?

Istina je da se mi trudimo, ali kao urednik, moram reći da saradnja nije obostrana. Uspeli smo da imamo stalne saradnike, ali to nije dovoljno. Baš vi se oglašujete o pozive na saradnju. Možda, ipak, ima nešto što biste želeli da podelite sa čitaocima Mosta, neka vest, neko sećanje iz dalje ili bliže prošlosti.

Neko mi je rekao da mu je nezgodno da piše, jer je prilično zaboravio jezik iz bivše Jugoslavije. Nemojte to da vas brine, sve će biti napisano onako kako treba!

Pišite, šaljite nam interesantne fotografije, za vas će uvek biti prostora u Mostu!

Urednik

REČ PREDSEDNICE HOJ

Miri Derman

Drage prijateljice i prijatelji,

Evo još malo završava se godina 2015. i ona će postati prošlost kao i prethodne, a već iza ugla viri nova 2016. Onima koji slave dolazak 2016. želim srećnu građansku Novu godinu.

U godini 2015. učinili smo ne malo. Kao i ranije organizovali smo ceremoniju za Jom Ha Shoa u šumi Shores na dostojanstven način. Nismo zapalili baklje zbog zabrane KKL-a da se pali vatra u šumi zbog opasnosti od požara. Obratili smo se KKL-u sa molbom da nam popravi i proširi prostor za susrete tako da bude 300 mesta i da bude omogućena zaštita od jakog sunca.

Za Sukot smo, što je tradicija, organizovali Jugoslovenski susret u šumi Ben Shemen i mnogi učesnici mogu da posvedoče o uspehu susreta. I ove godine šuma je bila puna. Dim, mirisi i srpski/hrvatski jezik su ispunili vazduh, i što je najvažnije, radovali smo se susretu sa prijateljima i poznanicima koje inače retko srećemo.

Druga tema koju ističemo je dokumentarni film o Holokaustu Jevreja Jugoslavije. Tema o Holokaustu Jevreja Jugoslavije se ne uči i skoro uopšte ne spominje na zvaničnim skupovima i ako se mi ne pobrinemo da podsetimo svet, i sebe, ovde u Izraelu, misliće da je tragedija obišla Jugoslaviju. Film je sniman u državama bivše Jugoslavije, u razlicitim koncentracionim logorima i na mestima gde su prikupljeni i odvođeni Jevreji Jugoslavije. Ekipa za snimanje je bila Izraelska i pratili su je preživeli iz kampova koje smo snimali. Snimanje je omogućeno zahvaljujući donacijama i ljubaznošću mnogih dobrih ljudi. Karte za let, hotele i slično bile su donacije različitih darodavaca, ambasadora Izraela u različitim zemljama i privatnika. Donatorka koja je htela da ostane anonimna dala je 25.000 šekela i mi joj zahvaljujemo. I još uvek nam nedostaju sredstva da završimo film.

Promocija knjige Radovana Sremca o Jevrejima u Šidu i okolini, organizovana je u holu gradske većnice u Haifi, koja je ugostila Radovana Sremca i goste koji su došli. Zahvaljujemo svima iz gradske većnice koji su radili na tome i omogućili ovu ceremoniju. Radovan Sremac je održao predavanje na srpskom, sa prezentacijom o svom istraživanju, a Miriam Aviezer je simultano prevodila na hebrejski. Posle nekoliko dana otputovao je Radovan Sremac u Jerusalim i predao knjigu u Yad VaShem. I u godini 2016. nećemo „mirovati“. Pokušaćemo da završimo film tako da za Jom Shoa bude spreman za prikazivanje. Pokušavamo da nagovorimo televiziju da prikaže film, za sada nemamo naročitog uspeha.

Ove godine su upisani novi članovi u Hitahdut i mi ih pozdravljamo što su nam se pridružili! Broj domaćinstava koji je zapisan u 2015. je 230.

Organizujemo proslavu 80 godina postojanja Hitahduta Olei Jugoslavija, koja će se održati u sali za proslave u naselju Kidron uz veliku podršku Dorona Sidlova gradonačelnika Givat Brenera, koji je sin i unuk osnivača Kidrona. Obaveštenje o datumu proslave objavićemo u narednim izdanjima, molimo da pratite obaveštenja.

Podsećamo da požurite i upišete se kao članovi Hitahduta. Slanje "Gešera-Mosta" ide prema listi članova koji su platili članarinu. Ni ove godine nismo povećali članarinu, ostala je 150 šekela.

Na žalost, morali smo da odložimo posetu "Centru za očuvanje nasledja Jevreja Soluna i Grčke" 28.10.15, zbog renoviranja koja se tamo obavljaju. Kada se renoviranje završi dogovorićemo novi termin za posetu.

I sta je u našem programu?

U sredu 18.11.15 u 10h posetićemo aerodrom Sade Dov. Primiće nas naš član Moše Talmor koji je upravnik aerodroma. Naš član Joel Fišer, koji služio na aerodromu kao pilot, pričaće nam o svojim doživljajima. Obilazak traje oko 2 h a posetićemo i kontrolni toranj. Obilazak košta 20 šekela a za članove je besplatan.

U nedelju 13.12.15, poslednje svećice Hanuke, posetićemo kibuc Jagur. Organizovaće se "Put Jagura" koji obuhvata posetu Centru za posetioce, "Jagur je priča" u zgradi železnice Ha Emek i film o istoriji kibuca Jagur, osmatračnicu Britanske policije i posetu i silazak u "Veliki Slik" - arsenal i izložbu oružja "Hagane", priču o "Crnoj Suboti" i gledanje filma "Veliki Slik" Detalje možete videti na sajtu (<http://www.shimur.org/maslul-jagur>) posle samostalnog ručka posetićemo muzej Jevreja "Jankelov Stetl" u kibucu Hasidim, koji je prikaz života Jevreja u gradićima istočne Evrope. Osnivač muzeja Gadi Jakobi će nas primiti. Detalje možete naći na sajtu <http://shtetl.co.il/pws>. Završićemo susret paljenjem osme svećice Hanuke i pevanjem jugoslovenskih i izraelskih pesama. Cena obilaska je 100 šekela, a za članove Hitahduta 60 šekela. Treba se prijaviti do 06.12.15. Ako broj prijavljenih opravdava zajednički prevoz organizovaćemo autobus uz dodatnu cenu.

U sredu 23.12.15 u 17:30h održaće u Jersalimu naš član specijalizovani turistički vodič Leon Egon, predavanje na temu Bivša Jugoslavija - nekad i sad. Detalji o mestu će biti objavljeni na našem ataru na Facebooku i poslati mailom. Podsećamo vas da udjete povremeno na naš sajt Hitahduta na Facebooku, što omogućuje svakodnevnu vezu sa članovima vaada i članovima Hitahduta. Objavljujemo važna obaveštenja, predloge za posao za nove olime, interesantne sajtove i slično. Ja i članovi vaada činimo sve da budemo sa vama u vezi da odgovorimo koliko je moguće na vaše molbe. Možete mi se obratiti u vezi svake teme na telefon 050 355 6842. Vaša Miri Derman.

450 GODINA OD DOLASKA JEVREJA U SARAJEVO

nastavak sa 1. strane

U utorak 13.10.2015. konferencije su počele u 9:00 i intenzivno trajale do iza 19:00.

Teme su bile vrlo interesantne:

Bosnian Sephardic Folklore

BiH Jews in the Eyes of Other Jews, and v/v Holocaust

Bosnian Jews in Written Literature

Audio-visual Culture of Bosnian Sephardim

Remembrance, posvećene:

-Rabbi Avraham "Avram" Romano, the Last Rabbi of Macedonia

-Contribution by Emerik Blum to the Development of Energoinvest and Bosnia and Herzegovina

-Remembering Luna from Sarajevo

Na večer u 18:30 u Galeriji Bosne i Hercegovine otvorena je već poznata izložba fotografija Edwarda Serotte "Kada su prijatelji pomagali prijatelje". Izložbu je otvorio Jakob FINCI, a divan muzički intemeco Sefardskih romansi nam je priučio umjetnik iz Beograda Stefan SABLJIĆ. Zahvaljujući njemu konačno smo imali prilike da čujemo i malo Sefardske muzike u okviru ove proslave.

U srijedu 14.10.2015 u 20:00 sati u Narodnom pozorištu se održao svečani koncert Sarajevske filharmonije pod rukovodstvom Uroša LAJOVIĆA.

Na programu su bile tri sefardske pjesme u orkestraciji Ranka RIHTMANA i djela Felixa Mendelssohna Bartholdyja sa solistom Denis GOLDFELD-violina

Poslje završenog programa priredjen je svečani koktel, a osoblju pozorišta je trebalo puno vremena da isprazne prostorije od mnogobrojne publike koja se polako udaljavala i nastavljala proslavu u privatnim krugovima.

Na svečanostima u Sarajevu moglo je da se vidi dosta gostiju iz Izraela

SA PROSLAVE NA KOJOJ NISAM BIO

Piše Jahiel Jaša Kamhi, Kanada

Da li ste ikada čitali izvještaj s neke proslave na kojoj autor teksta nije bio prisutan? Sada imate priliku da pročitate izvještaj s proslave dolaska Jevreja u BiH, na kojoj nisam bio prisutan, ali zahvaljujući “svemogućem” internetu, videoprikazima i svemu ostalom, napisao sam ovaj tekst sa željom da sumiram kako je proteklo to obilježavanje u glavnom gradu BiH. Mala zajednica od **preostalih hiljadu Jevreja Bosne i Hercegovine**— od nekadašnje zajednice od dvanaest hiljada koliko ih je pred Drugi svjetski rat bilo - učinila je najbolje što je mogla, skromno i sa ponosom. Drugačije se i nije moglo.

“Na molbe čelnika ove zajednice za pomoć pri finansiranju manifestacija kojim se obilježava ovaj važni jubilej **oglušile** su se skoro sve instance vlasti. **Odazvala nam se samo Općina Centar, koja nam je dala 10.000 KM**, i Grad Sarajevo, koji nam je ustupio Vijećnicu. Ostali domaći faktori nisu imali sluha. Za nešto ima, za nešto nema, svako ima svoje prioritete. Ako 450 godina permanentnog života i postojanja Jevrejske zajednice u BiH nije bitno, onda je moj jedini komentar da nemam komentar. Mislim da bi to bilo važno za BiH, jer su Jevreji i danas jedan etalon zajedništva u BiH”, kaže **Jakob Finci**, predsjednik zajednice bosanskohercegovačkih Jevreja.

Kako su me samo zaboljele ove riječi. I ovdje, daleko od Sarajeva, daleko preko okeana, odakle pišem ove redove, one odzvanjaju istom jačinom kao i u mome Sarajevu, u koji su moji preci došli prije četiristo i pedeset godina.

Obilježilo se postojanje **naše male zajednice koja je dala ogroman doprinos** ovoj zemlji, koja se sada zove Bosna i Hercegovina.

Proslava je bila prilika da se pokaže kakav i koliki su prilog na svim poljima Jevreji dali svojim sugrađanima i sunarodnjacima za protekla stoljeća. A istorija ili historija ili povijest “presudit će” šta se sve uradilo.

Naše četiristopedesetgodišnje prisustvo obilježilo se održavanjem Međunarodne naučne konferencije *Jevreji i Bosna i Hercegovina 1565-2015*, izložbama *Jevrejski posteri Mihajla Atijasa*, *Slike iz kuhinje Ivana Hrkaša*, te *Kada su prijatelji pomagali prijatelje Edwarda Serotte*, a *Sarajevska filharmonija* održala je koncert u Narodnom

pozorištu, pod dirigentskom palicom Slovenca Uroša Lajovica uz saradnju violiniste Denis Goldfelda iz Rusije.

Ova trodnevna proslava, započeta 12. oktobra, kako obećavaju, nastavit će se umjetničkim događajima tokom cijele jevrejske godine 5776. (započete 14. septembra 2015).

Došli smo iz Španije 1492, kada su nas protjerali. Putovali smo dugo i teško do ove Bosne, koja nas je primila, na čemu joj hvala. Smirili smo se tu 1565. kada smo osnovali prvu Jevrejsku opštinu na ovome tlu.

Dođite kako biste upoznali našu prošlost i sadašnjost, u **Muzej Jevreja**, Jevrejsku opštinu, Aškenasku sinagogu, Jevrejsko groblje, Galeriju Novi hram i obavezno u Zemaljski muzej da vidite naše najveće blago **sarajevsku Hagadu**.

Pitajte svoje sugrađane da li se sjećaju, iz priča svojih djedova, ko su to bili **prvi doktori, apotekari, inženjeri i graditelji** ovoga Sarajeva kakvoga danas znamo. Da li se sjećaju književnika, slikara i muzičara koji su sa ponosom sebe zvali sarajevski Jevreji?

Lako zaboravljamo te velikane ovih prostora koji **nisu gledali koga liječe, uče, hrane**. U njima su vidjeli samo ljude koji traže pomoć, kao sto su građani Sarajeva za vrijeme opsade (1992-1995) tražili pomoć u Jevrejskoj opštini, Jevrejskoj ambulanti, Jevrejskoj kuhinji i Jevrejskoj apoteci.

Kada budete mislili o nama, sjetite se našega doprinosa koji ovih dana pokušavamo da slavimo. Ne tražimo zahvalu i priznanje, to nije u duhu Jevrejske tradicije i religije.

Mi smo to radili jer smo tako osjećali i jer smo tako učeni da radimo. Mi smo to napravili jer smo uvijek bili i uvijek ćemo biti jednostavno: **sarajevski Jevreji**.

AKO SE JA PITAM

nastavak sa 1. strane

A, vi se izvinjavate u ime celog naroda? E, ni to vam ne dozvoljavam. Ja nisam učestvovao u zločinu i ne nosim nikakvu odgovornost za ono što su drugi činili u moje ime, a da me nisu ni pitali da li je to meni potrebno.

I oni su nama učinili zločin? Tačno. Ali, ako ja neću da oprostim, ne možete ni vi da praštate u moje ime. Isto kao što ne možete ni da uzimate svu odgovornost na sebe, jer to samo znači da niko neće odgovarati. Vi niste počinili zločin, a možda i jeste, ali ne možete da odgovarate dok se ne dokaže vaša krivica. Možda time vi krijete i vašu odgovornost? Ili samo hoćete da zaštitite

izvršioce da ne odgovaraju? I to je moguće, ali nemate prava na to!

Najveća ratna odšteta u istoriji čovečanstva. Pretpostavljam da je to tačno, Nemačka plaća najveću odštetu za milione mrtvih u Drugom svetskom ratu. Već više od 70 godina oni su robovi nacističkih vlasti i njihovih zločina. Samo, da li je to baš tako? Danas je Nemačka jedna od najrazvijenijih država na svetu. Kako je to moguće, da li su oni stvarno iznad svih, Deutschland über alles, i pored svih međunarodnih obaveza? Nisu, nego su zapadne zemlje u vidu pomoći gurnule milijarde dolara u nemačku privredu da se što pre oporavi, kako bi prvo podigli nevidljivi zid prema Rusiji, najvećoj komunističkoj zemlji na svetu. Bauk komunizma im je zakucao na vrata, a onda su, da ne bi više ratovali u Evropi, gde nema ni nafte ni zlata, platili da drugi čuvaju njihova leđa. Kada su se tu obezbedili, onda su mogli da 'spasavaju' druge, koji će njima za to plaćati (naftom i zlatom). Jeste da ih niko nije zvao u pomoć, ali ne očekujete valjda da se presvuku u nacističke uniforme i da nastave tamo gde je Hitler stao?!

Svi oni zajedno peru savest što su mogli, a nisu učinili dovoljno da se spreči tragedija. Da li je njihova odgovornost, što nisu činili što je trebalo, možda, veća od odgovornosti samih zločinaca? I tu moramo prvo da raščistimo ko su zločinci. Da li su to oni koji su sedeli u foteljama i pravili ratne planove ili oni koji su nosili pušku u ruci, oni u kojima je svesno razvijan duh poslušnosti i životinjski instinkt za ubijanjem? Ipak, postoji razlika, životinja ubija da bi preživela, a zločinci da bi bolje živeli. Kreatore rata ne interesuje ni neprijatelj ni njihov narod, njima je samo važno kako će njima biti bolje. Zato ne dozvoljavam nikome da se izvinjava u moje ime i neću ni da oprostim ni da zaboravim, a protiv zla ću se boriti onako kako umem i znam.

MAHAR U CRNOJ GORI

Ovogodišnja, treća po redu konferencija „Mahar 2015“, je održana od 22. do 25. oktobra 2015. u hotelu „Palas“ u Petrovcu. Bilo je preko 400 učesnika sa prostora bivše Jugoslavije, Albanije, naši dragi gosti iz Mađarske, a poseban doprinos radu naše Konferenciju su dali: Profesor dr Michael Chlenov, Generalni sekretar Evro-azijskog jevrejskog kongresa, MSc Robert Singer-

izvršni direktor Svjetskog jevrejskog kongresa i izvršni potpredsjednik Svjetskog jevrejskog kongresa, Dr Shimon Samuels, direktor za međunarodne odnose Centra „Simon Vizental“, g-din Joel Rubinfeld, predsjednika Belgijeske lige za borbu protiv antisemitizma, g-din Andras Heisler, predsjednik Federacije mađarskih jevrejskih zajednica, g-đa Ljiljana Mizrahi, advokat i počasni predsjednik Fonda Holokaust i N.J.E. ambasador Izraela u Republici Srbiji i nerezidencijalni ambasador u Crnoj Gori, g-din Yossef Levy, g-din Omri Segelman, direktora za globalnu jevrejsku bezbjednost pri Svjetskom jevrejskom kongresu, g-đa Gabriela Jiraskova, asistent g-dina Segelmana u oblasti Upravljanja kriznim situacijama, g-đa Myriam Glikerman, WJC-sekretar, Arye Mekel, dugogodišnji diplomata iz Izraela.

Glavni politički savjetnik premijera Crne Gore, g-din Milan Ročen je otvorio Konferenciju, ističući između ostalog da je Crna Gora ponosna na svoju antifašističku borbu i činjenicu da u njoj nije bilo holokausta kao i dugom istorijom crnogorsko – jevrejskih odnosa. Jevrejska zajednica Crne Gore je najmlađa u svijetu, ali iako malobrojna, ima važno mjesto u crnogorskom društvu, utemeljenom na vrijednostima mira i sklada zajedničkog življenja pripadnika različitih naroda i vjeroispovijesti.

Prisutne na Maharu je pozdravio predsjednik JZCG, g-din Jaša Alfandari, „Na ovim prostorima ima oko 2500 Jevreja, a oni su ostaci jedne velike, prosperitetne, čuvene i ugledne zajednice koja je u Drugom svjetskom ratu potpuno uništena. Uzeo sam sebi u zadatak da okupim nas koji smo ostali, nas 2000 do 2500 ukupno. Da ne dozvolimo da nestanemo, da se asimiliramo, da ne dignemo ruke, da ne kapituliramo. Ako ništa drugo, makar jednom godišnje da se vidimo, da se družimo, našoj djeci i unucima da pokažemo ko smo mi.“

Predsednik Jaša Alfandari (u sredini) sa Nenadom Fogelom, autorom izložbe o zemunskim Jevrejima stradalim u Holokaustu

U organizaciji Jevrejske zajednice Crne Gore izložba „Nestali u Holokaustu – Zemun svaka slika priča priču“ postavljena je u KIC „Budo Tomović“ u Podgorici. Simbolično, izložba koja podseća na stradanje Jevreja tokom Drugog svetskog rata je postavljena u centru koji nosi ime narodnog heroja Bude Tomovića koji je poginuo 1942. godine. Nestvarno zvuči podatak da se u centru Podgorice ukrštaju ulice Josipa Broza Tita i Pete proleterske brigade, Bulevar revolucije sa Bulevarom Save Kovačevića, 27. Marta sa ulicom 4. jula, Bratstvo i jedinstvo pogledom traži ulice Žrtava fašizma i 13. jula, i da ne nabrajam dalje, sve ove nazive ulica koje je vlast u Beogradu odavno zamenila sa „kraljicama i kraljevima“. Sprem'ite se sprem'ite četnici, čekaju i vas poneke zaboravljene ulice narodnih heroja Jugoslavije da ih zamenite.

Izložbu je video veliki broj posetilaca

Nenad Fogel je istakao značajnu podršku Fondacije za otvoreno društvo Srbija. Njihova donacija omogućila je da se odštampa katalog u 5000 primeraka koji se deli besplatno svim posetiocima izložbe. Veliku podršku dobili smo od ing. Josefa Žambokija iz Izraela. U skladu sa skromnim mogućnostima pomogao nas je Grad Beograd i JDC iz Njujorka.

Imajući u vidu da je antisemitizam u stalnom porastu kao i narastajuće probleme izbjegličke krize, teme na panelima su govorile o tome.

Na prvom panelu tema je bila „Jevrejska dijaspora danas uopšteno – odnosi između dijaspore i Izraela“, a glavni panelist MSc Robert Singer- Izvršni direktor Svjetskog jevrejskog kongresa i izvršni potpredsjednik Svjetskog jevrejskog kongresa. Sagovornici na panelu su bili g-din Jakob Finci, predsjednik Jevrejske zajednice Bosne i Hercegovine i N.J.E. Arye Mekel, ambasador Izraela.

Drugi panel je bio na temu: „Koliko se Evropa promjenila“, glavni panelist Dr Shimon Samuels, direktor za međunarodne odnose

Centra „Simon Vizental“. Sagovornici na panelu su bili: Profesor dr Michael Chlenov, Generalni sekretar Evro-azijskog jevrejskog kongresa i Dr Eli Tauber, savjetnik za kulturu i pitanja religije u Jevrejskoj zajednici Bosne i Hercegovine .

Tema trećeg panela je bila „Antisemitizam- nastavak starog ili je nešto novo“. Izlagač na ovu temu je bio g-dina Joela Rubinfeld, predsjednik Belgijeske lige za borbu protiv antisemitizma, a sagovornici su bili g-din Andras Heisler, Predsjednik Federacije mađarskih jevrejskih zajednica, g-đa Ljiljana Mizrahi, advokat i počasni predsjednik Fonda Holokaust i N.J.E. ambasador Izraela u Republici Srbiji i nerezidencijalni ambasador u Crnoj Gori, g-din Yossef Levy.

Izlaganje paneliste g-dina Omri Segelmana, direktora za globalnu jevrejsku bezbjednost pri Svjetskom jevrejskom kongresu, na temu: „Bezbjednosna situacija u jevrejskim zajednicama u dijaspori i kako je rješavati“, je bila četvrta i posljednja tema na ovogodišnjem Maharu. Sagovornici na panelu su bili g-din Jaša Alfandari, predsjednik Jevrejske zajednice Crne Gore i g-đa Gabriela Jiraskova, asistent g-dina Segelmana u oblasti Upravljanja kriznim situacijama.

Učesnici Konferencije „Mahar 2015“ su bili u prilici da uživaju u nastupu jednog od najstarijih jevrejskih horova na svijetu „Braća Baruh“ iz Beograda. Maestralno je izvedena druga i deveta rukovet Stevana Mokranjca, „Haleluja“ Leonarda Koena, tradicionalne afričke pjesme „Syhamba“, „Shosholoza“, „Babethadaza“, zatim „Shalom aleichem“ i „Eli, Eli“ u aranžmanu Gila Aldema. Izvedene su i „Ose Shalom“ u aranžmanu Arie Levanon, „The lions sleeps tonight“ trojca Weiss, Peretti i Creatore, „Maspil Geim“ Šemjo Vinavera kao i druge poznate kompozicije.

Hor „Braća Baruh“ osnovan daleke 1879.g. kao „Srpsko-jevrejsko pevačko društvo“ mijenja naziv 1952.godine u spomen na trojicu braće iz poznate jevrejske porodice Baruh iz Beograda, sradalih u pogromima početkom Drugog svjetskog rata.

Tokom svog dugogodišnjeg rada, hor je priredio mnoštvo koncerata širom svijeta, a nastupio je i u Karnegi Holu u Njujorku 1978. godine. Horom su rukovodila neka od najznačajnijih imena koja su obilježila umjetničko-muzički život Srbije, a među njima i stariji Stevan Mokranjac. Sadašnji umjetnički rukovodilac hora je Stefan Zekić, pod čijom dirigentskom palicom je izveden nastup na Mahar-u i u KIC-u „Budo Tomović“ u Podgorici 25. oktobra.

KOME SMETA ISTINA O HOLOKAUSTU?

SNIMANJE FILMA U BIVŠOJ JUGOSLAVIJI

Piše M. Fogel

Filmska ekipa na čelu sa režiserkom i scenaristom Nicom Gonen, Izrael, nastavila je snimanje dokumentarnog filma o Holokaustu u bivšoj Jugoslaviji. U poslednjoj etapi snimanja, zajedno sa svedocima, preživelim logorašima, stigli su na ostrvo Pag, Hrvatska, i neplanirano saznali kakav odnos meštani Slane i Metajne imaju prema najmračnijem periodu svoje istorije. Da budemo precizniji, reč je o NDH i ustaškom teroru, koji je sproveden nad Jevrejima, Srbima, Romima i neprikladnim Hrvatima. Dakle, niko ne optužuje za zločine ni hrvatski narod, niti meštane Paga. Njih ni onda, ni sada niko ništa ne pita, ali su se oni sami stavili na čelo odbrane, odnosno skrivanja istine o logorima na Pagu, ako se oni uopšte mogu tako nazvati, jer je većina zatočenika boravila više od dva meseca na otvorenom, pustim kraškim poljima, na suncu, koje je nemilosrdno peklo, bez dovoljno vode i hrane, gde je stradao nevin narod.

Činjenica je da se licitira o broju ljudi koji su dovedeni na Pag, ali se ipak radi o procenama temeljenim na činjenicama, koje su bile dostupne, a reč je o oko 8,000 ubijenih zatočenika. Kada su Italijani u avgustu 1941. preuzeli veći deo obale Jadranskog mora i deo zaleđa, na ostrvu Pagu su zatekli deo preživelih logoraša i tragova nemilosrdnih ubistava. Njihovi izveštaji su bili puni zgražavanja, a sa izveštajima je poslata i foto dokumentaciju o logorima, koja i danas postoji.

Dani Novak je podsetio na njegove najbliže stradale na ostrvu Pagu

Kada se sve to zna, onda se postavlja pitanje zašto meštani Metajne i Slane tvrde da na Pagu, kod njih, nikada nisu postojali nikakvi logori. Da li je u pitanju griža savesti? To ne bi trebalo da bude razlog, jer nisu oni činili zločine. No, zločin je negiranje zločina, teška uvreda za žrtve i preživjele. Navodni strah da li će snimanje logora smetati turizmu na Pagu ili će deca koja tamo rastu saznati istinu koje se meštani stide, nije opravdanje za njihovo reagovanje.

To me je podsetilo na završetak Drugog svetskog rata kada se sutradan po oslobođenju logora Aušvic tamo našao i američki general, kasnije predsednik SAD, Dvajt Ajzenhauer. Tom prilikom, zgrožen onim što je video, rekao je fotoreporterima (parafraza) „Slikajte ovo, jer za dvadeset godina niko neće verovati da se to dogodilo“.

Dan danas smo svedoci da najveći krivac za Holokaust, nacistička Nemačka, ne samo da priznaje zločin koji je učinjen u ime njihovog naroda, nego je i strogim zakonskim odredbama zapretila svima onima koji pokušaju da negiraju zločin iz Drugog svetskog rata.

No, tu nije kraj priče, Kada je počelo snimanje zgrada (među njima dve vile u kojima su bile smeštene žene zatočenice), meštani su pozvali policiju. Policajci su oduzeli pasoše snimateljima i svedocima i pozvali ekipu da ih sledi u policijsku stanicu u Novalji. Verovatno su u toku puta konsultovali nadređene i kada su stigli do Novalje, policajci su svima vratili pasoše. U toku noći je stigao i načelnik policijske stanice i izvinio se članovima snimateljske ekipe. Istovremeno je obećao za sutradan ujutro policijsku pratnju, kako bi snimanje moglo biti nastavljeno. Tako je i bilo. Sutradan ujutro jedan policajac u uniformi i dva agenta u civilu obezbeđivali su ekipu koja je nastavila snimanje. Međutim, kada je počelo snimanje, meštani su se ponovo okupili i napali policijsku pratnju, skoro na isti način kao što su fizički napali prethodnog dana ekipu iz Izraela, Amerike i Zagreba. Jedino nisu, kao što su činili prethodnog dana, pretili policajcima da će im baciti opremu za snimanje u more, jer je ovi nisu ni imali.

Sa gorkim iskustvom ekipa je nastavila put u Petrovu Goru, što je vlastima unapred najavljeno, a zatim u Sloveniju, gde bi trebalo da snimanje bude završeno.

Nakon snimanja, koje traje skoro godinu dana, prvi put je ekipa imala problema na terenu. Radi objektivnog informisanja, moramo reći da su imali neprijatnosti i u Beogradu, kada su tamo stigli treći put da snimaju, ali u blažoj formi. Prilikom snimanja na Kalemegdanu, prišlo im je

obezbeđenje oko spomenika Pobedniku i zatražilo dozvolu za snimanje. Nica Gonen do tada nije tražila dozvolu za snimanje, osim kada su snimali Jevrejsku bolnicu na Dorćolu, koja je danas školski objekat. Uzgred, snimanje na otvorenom prostoru je dozvoljeno i u Srbiji i u Hrvatskoj, samo za snimanje u unutrašnjosti objekata mora da se traži saglasnost vlasnika ili upravnika objekta.

Kada je obezbeđenju objašnjeno da se iz daljine, sa Kalemegdanske terase, snima Staro sajmište na drugoj obali reke Save, nekadašnji logor za Jevreje, ljudi iz obezbeđenja konsultovali su svog šefa šta da se radi. Sticajem okolnosti tu se našao i ing Josef Žamboki iz Izraela i predložio šefu obezbeđenja da odmah, na licu mesta, plati kaznu, samo da se snimanje nastavi. Šef obezbeđenja nije prihvatio ponudu, nego je samo zahtevao da se sledeći put prvo obezbedi dozvola za snimanje.

Sve u svemu, ni filmskim stvaraocima nije lako, kao ni drugim učesnicima, svedocima nemilih scena.

DRAGI GOST U IZRAELU

RADOVAN SREMAC, ARHEOLOG I ISTRAŽIVAČ

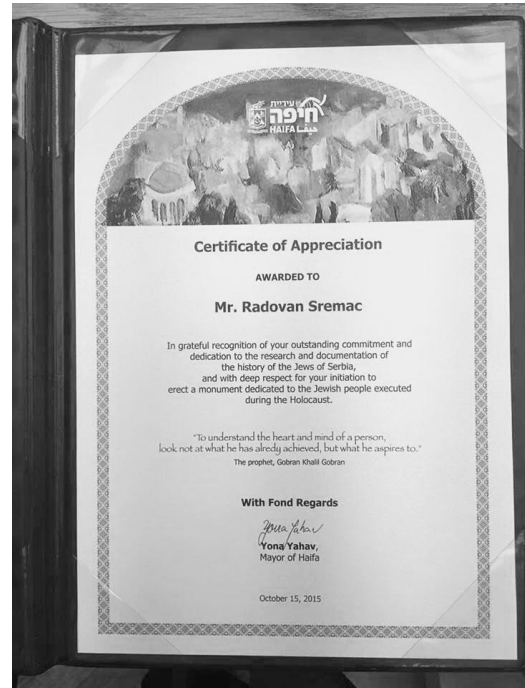
Radovan Sremac živi u Šidu, Srbija. Diplomirao je na Filozofskom fakultetu u Beogradu na odseku za arheologiju. Do 2014. godine radio je kao arheolog kustos u Galeriji slika „Sava Šumanović“, a od tada vodi Zavičajnu arheološku zbirku u Narodnoj biblioteci „Simeon Piščević“ u Šidu.

Radovan je u stručnoj literaturi objavio preko trideset tekstova iz oblasti arheologije i istorije. Nezaboravan je human čin koji je pokrenuo i 2014. godine sproveo u delo, a to je podizanje spomenika šidskim Jevrejima, onima kojih više nema.

Neposredan povod za Radovanovo gostovanje u Izraelu je obimna monografija o Jevrejima Šida, čije prvo naseljavanje je zabeleženo 1721. godine. Obiman istraživački rad i rukopis Milana Emila Klajna, koga je Radovan stavio kao koautora na korice monografije, rezultirali su najpotpunijim podacima do kojih može da se dođe, o jednom narodu, koji je skoro potpuno stradao u Holokaustu.

Za vreme svog kratkog boravka u Izraelu Radovan Sremac je primljen u Gradskoj kući u Haifi, gde mu je uručeno posebno priznanje za

njegov rad. Tom prilikom govorio je o svojim istraživanjima i njihovom značaju
Priznanje koje je potpisao gradonačelnik Haife

Radovan Sremac u društvu domaćina u Gradskoj kući u Haifi

Radovan Sremac je primljen i u Jad Vašemu gde je predao svoju knjigu, koja će sigurno obogatiti biblioteku Jad Vašema.

No, time se nije završila aktivnost Radovana Sremca. Po povratku u Šid u Narodnoj biblioteci „Simeon Piščević“, otvorena je izložba o stradanju Jevreja iz Zemuna tokom Holokausta. „Radovan Sremac, glavni organizator izložbe, pozvao nas je u goste da zajedno obeležimo 77. godišnjicu velikog pogroma Jevreja, „Kristalnu noć“. Dva dana divljanja nacista širom Nemačke

i Austrije bio je jasan znak šta se sprema Jevrejima širom Evrope. Nije pomoglo. Sudbina Jevreja u Šidu i Zemunu bila je ista. Oba grada bili su za vreme Drugog svetskog rata deo tzv. NDH. Ustaše su 27. jula 1942. godine sve Jevreje odveli u logore Jasenovac i Stara Gradiška“, rekao je Nenad Fogel, autor Izložbe „Nestali u Holokaustu – Zemun“. Prema rečima Nenada Fogela ovo je bio dobar povod da se zajedno setimo naših stradalih sugrađana.

U prisustvu autora izložbe Nenada Fogela na otvaranju izložbe govori Radovan Sremac

Mostovi prijateljstva Srbije i Izraela u Pančevu

PANČEVO, 9. septembar 2015. (TV Pančevo) – Jevrejska opština Pančevo dvanaesti put učestvuje u manifestaciji kojom obeležava Evropski dan jevrejske kulture. Jevrejska opština Pančevo obeležila je ovaj dan druženjem sa dugogodišnjim prijateljima iz Pančeva i gostima iz Zrenjanina, Vršca, Bele Crkve, Zemuna i Beograda. Organizovana je izložba fotografija, a proslavu je pratilo izvođenje tradicionalne jevrejske muzike. Ove godine tema manifestacije su „Mostovi“, što su članovi Jevrejske opštine Pančevo prikazali na izložbi kao most prijateljstva i dobre saradnje Izraela i Srbije.

Godinama Jevrejska opština Pančevo učestvuje u obeležavanju Evropskog dana jevrejske kulture. To je manifestacija čiji je cilj očuvanje i promocija jevrejske kulture, istorijskog nasleđa, kao i širenje poverenja i razumevanja među ljudima. Ove godine su priredili izložbu fotografija pod naslovom „Mostovi“, koja obuhvata nekoliko segmenata, kaže Miroslava Kon Panić.

- Želeli smo da prikazemo dobre odnose, čak prijateljske odnose koji vladaju između Izraela i Srbije. Država Izrael je Srbiji 2014. godine posle majskih poplava pomogla. Izraelci su među prvima priskočili u pomoć. U našem gradu Pančevu jedan segment izložbe prikazuje poslovnu saradnju, više neko naše zadovoljstvo što je „Aviv“ park izgrađen. Imamo jedno veće kulturno mesto gde ljudi mogu pre svega da nabavljaju ono što je kvalitetnije od onoga što se može naći na drugim mestima i da se, naravno, provedu uz programe koje sam „Aviv“ park priprema, ili svakodnevno u kafićima, restoranima, na igralištima za decu, rekla je Miroslava Kon Panić, potpredsednica Jevrejske opštine Pančevo. Među mnogobrojnim prijateljima Jevrejske opštine Pančevo iz Vršca, Zrenjanina, Bele Crkve, Zemuna i Beograda, na proslavu je došao i Aron Albahari iz Saveza jevrejskih opština Srbije. Živeo je i radio u Sarajevu do 1992, kada je došao u Beograd. Kako kaže, uvek voli da dođe u Pančevo.

- Večeras mi je veoma lepo. Veoma poštujem i volim članove Jevrejske opštine Pančevo jer su vrlo agilni, posebno na Evropski dan jevrejske kulture. Pripreme se, pogode temu, lepo ugoste sve nas koji dođemo da to pogledamo. U svakom slučaju, cenim njihov rad, smatram da su, iako su mala zajednica, uzor za druge, veće opštine - Beograd, Novi Sad, izjavio je Aron Albahari.

Umetnik na gitari Nikola Salaćanin je tokom celog programa svirao i pevao tradicionalne jevrejske pesme. A po završetku oficijelnog dela programa pridružili su mu se svi gosti, koji su u dobrom raspoloženju proslavili Evropski dan jevrejske kulture. Manifestaciju su podržali Savez jevrejskih opština Srbije i Grad Pančevo.

U 05:50 dana 08.10. 2015. Ychak Denkovski i Marija Zupković, dobili su drugog sina, a Adam brata Davida. Posebno su sretni i oduševljeni deda Shlomo i baka Mina!

ZA DOM SPREMNI

Iz hrvatske štampe

Ines Šaškori/Izvod

Suluda inicijativa da se poklič Za dom spremni uzme kao službeni vojni pozdrav bila je prigoda za jasno odbijanje svih istaknutih sudionika javnog života u Hrvatskoj. Iskoristila ju je šefica države ("neozbiljno, neprihvatljivo i na razini provokacije"). Iskoristila ju je, makar pomalo farizejski, i HDZ ("Hrvatska vojska već ima svoj službeni pozdrav"). Usprotivio se i premijer, pomalo predizborno kalkulantski ("neka pogledaju što je govorio Franjo Tuđman"). Osudili su je i svi glavni mediji, brojni znanstvenici, Hrvatski helsinški odbor za ljudska prava. Crkva nije.

Neobičan osjećaj za demokraciju neguje predsjednik Hrvatske biskupske konferencije i zadarski nadbiskup Želimir Puljić. Na inicijativu iz peticije koju je potpisalo blizu 4.000 građana, a kojom se traži da se pozdrav Za dom spremni proglasi službenim pozdravom Hrvatske vojske, odgovorio je prijedlogom o organiziranju referenduma.

Nakon što su uslijedile kritičke reakcije na ovakav njegov prijedlog, nadbiskup je ustvrdio da je izložen diskreditaciji, manipulaciji i medijskom linču.

Fra Luka Prcela na misi za **Antu Pavelića** u Splitu 2000. godine: "NDH i Ante Pavelić će uvijek ostati u našim srcima". Jedan drugi dominikanac, **fra Vjekoslav Lasić**, godinama je bio "pretplaćen" na hvalospjeve Paveliću: "Uvjeren sam da je poglavnik sada u raju i da zajedno s nevinom dječicom gleda Bogu u lice". Hvalospjevom je ispratio u grob i jasenovačkog zapovjednika **Dinka Šakića** 2008: "Naš narod može biti ponosan što smo ga imali... NDH je temelj naše domovine Hrvatske".

Ove nasumce nabrojene pojave, a ima ih još mnogo, nisu nailazile na reakciju službene Crkve.

Kada danas nadbiskup Puljić govori o tome da je pozdrav Za dom spremni dvoznačan i nejasan, riječ nije o tom sloganu. U njemu nema ništa dvoznačno niti nejasno. To je službeni ustaški pozdrav i nitko ga u hrvatskoj povijesti nije upotrebljavao. Priče o operi Nikola Šubić Zrinski (u čijem libretu, osim toga, stoji samo "Za dom"), o nekim zapisima iz vremena kralja Petra Krešimira IV iz XI. stoljeća su čiste bedastoće. Kao što je bedastoća i izjava akademika Ivana Aralice da je puni ustaški pozdrav "Za Poglavnika i dom spremni", pa se

prema tome samo drugi dio ne može smatrati ustaškim. Akademik ne spominje da je ono "Za Poglavnika" dodano 1942. godine zbog učvršćenja Pavelićevog kulta ličnosti.

Ali čak i da ima nekakvih povijesnih tragova sloganu Za dom spremni, karakter i zločinačka praksa te marionetske fašističke države izbacila ga je iz civiliziranog društva za sva vremena.

Ustaše spremne za klanje dece - arhivski snimak

PRESEDNIK SRBIJE U JAJINCIMA

Iz strane štampe – Srbija

Na komemoraciji u Jajincima predsednik Srbije Tomislav Nikolić poručio je da će srpski narod zauvek čuvati sećanje na grad nevino stradalih Srba, Jevreja i Roma u Jajincima kao deo svog kolektivnog pamćenja i istorijski ožiljak na duši države i društva.

Napominjući da nikada neće biti utvrđen tačan broj stradalih u Jajincima, drugom po veličini stratištu Srba, Roma i Jevreja u Jugoslaviji, a najveće stratište u Srbiji za vreme Drugog svetskog rata, predsednik Nikolić je naglasio da su ubijani neprestano, bez smisla i neevidentirano u pokušaju zločinaca da svoj zločin sakriju kao da ga nisu počinili.

U Jajincima je, nažalost, ne možemo reći sahranjeno, nego bačeno u jame hiljade Jevreja ugušenih u 'dušegupki' na putu od logora 'Staro sajmište' do Jajinaca. Kada su poslednji logoraši otpremljeni na put smrti, obaveštena je komanda u Berlinu da je Srbija 'Juden frei'. Državnoj ceremoniji su prisustvovali ministri u Vladi Srbije, predstavnici Srpske pravoslavne crkve, načelnik Generalštaba Vojske Srbije general Ljubiša Diković, šef delegacije EU u Srbiji Majkl Devenport, diplomatski i vojno-diplomatski predstavnici više od 40 država, među njima i ambasador Izraela u Srbiji Josef Levi, te predstavnici Saveza jevrejskih opština Srbije i drugih udruženja i ustanova.

Predstavnici jevrejske zajednice su godinama apelovali da se pomen stradalima pokopanim u Jajincima ne održava subotom, jer Jevreji za Šabat ne izlaze na groblje. Predlog je prihvaćen, a to samo pokazuje da edukacija o Holokaustu, pre svega mladih, nije dovoljno zastupljena u obrazovnim institucijama Srbije – nije mnogo drugačija slika ni u regionu bivše Jugoslavije.

Još uvek se dešavaju ovakvi ekscesi- juli 2015. - koji vređaju nevine žrtve i njihove potomke. Vlast je brzo reagovala i grafit sa kukastim krstom na spomeniku u Jajincima je odmah uklonjen

GOJE – ZLI LJUDI

Priredio M.Fogel

Satmar, škola hasidske dinastije Joela Teitelbauma iz mesta Satu Mare, danas u Rumuniji, a u vreme kada je osnovana 1905. godine mesto je pripadalo Mađarskoj. Satmar je, u stvari, naziv mesta Satu Mare na jidišu. Posle Drugog svetskog rata sedište pokreta je preseljeno u New Jork, gde je obnovljen njen

rad. Satmar je do 2006. godine bio jedan od najvećih i najbogatijih hasidskih pokreta u svetu sa oko 120 hiljada članova. Satmar ima svoja odeljenja u SAD, Kanadi, nekim gradovima Evrope i Izraelu. Posle sukoba u okviru pokreta, kada je podeljen na dva dela, znatno je smanjen broj članova pokreta.

Pre Drugog svetskog rata držali su beskompromisnu liniju protiv modernizacije, a između ostalog bili su žestoki protivnici Cionizma i Agudat Israel. Ni danas deo pokreta ne priznaje modernu državu Izrael.

Ovo što pišemo je samo uvod u vest britanskog Independenta kako u jednom vrtiću Satmar u Londonu jevrejsku decu od 5 godina uče da su ne-Jevreji, Goje, zli, ne praveći razliku između ne-Jevreja, nacista i drugih.

Nismo uvek zadovoljni sa ponašanjem Engleza, Britanaca uopšte, kada predlažu bojkot izraelske robe, kada iz školskih programa izbacuju Holokaust u ime mira sa muslimanima itd. No, isto tako ne možemo prihvatiti kvalifikaciju zla, odnosno da svi koji nisu Jevreji su opako zli, jer, onda ne treba da nas čude reakcije antisemitski raspoloženih Engleza, koji jedva čekaju ovakvu vest.

POZIV NA VEČERU

Piše Danilo Semnic

Godine 1965. sam se kao pomorac (brodski mehaničar) našao na brodogradilištu nemačke luke Hamburg, gde se naš brod, prema unapred utvrđenom planu, zadržao dvanaest dana. Tom prilikom je na brodu obavljena rutinska godišnja inspekcija svih postrojenja. U tome su sa nama sarađivala dva „forarbajtera“ (poslovođe) sa kojima smo, nakon nekoliko dana, uspostavili prisnije odnose. Pred kraj našeg boravka u brodogradilištu, pozvao nas je jedan od njih na večeru - mene i jednog kolegu sa našeg broda. Tu je bilo još gostiju sa suprugama.

Mi smo se tom pozivu rado odazvali sa primesama radoznalosti i nismo se razočarali. Doček je bio spontan i već na početku susreta 'led je bio probijen'. Prijem je bio srdačan i neusiljen, a i posluženje nije bilo za potcenjivanje.

Posle nekoliko čašica smo svi postali razgovorljiviji i iz tih razgovora smo saznali da su naši domaćini služili u Vermahtu, nemačkoj vojsci za vreme Drugog svetskog rata. Jedan od njih je ratovao na Istočnom frontu, a drugi je bio pripadnik Afričkog korpusa feldmršala Romela. Tu informaciju smo nekako 'svarili' i postali

oprezniji u našim zapažanjima. Nešto kasnije je jedan od njih ispričao da je kao dečak bio član omladinskog pokreta „Hitlerjugend“, ali je brzo dodao: „A ko je mogao da ne bude član te organizacije?“ Iz njegovih reči smo razumeli da je svaka porodica bila zakonski(?) obavezna da učlani svoju decu u taj pokret.

Njihova otvorenost nas je zapanjila i tada smo shvatili da te porodice nisu bile baš velike pristalice Nationalsocijalističkog poretka. Kako bi izbegli sukob sa vlastima (Gestapo), bili su prinuđeni da se u javnosti vladaju kao da su najveći patrioti te zemlje, a ako to ne bi bio slučaj, postali bi, iako su Nemci, kandidati za boravak u konc logorima, iz kojih se, kako je poznato, skoro niko nije vratio živ i zdrav.

Siguran sam da među poštovanim čitaocima ima i takvih koji ne misle kao ja, a naročito oni koji su bili žrtve ili očevici monstruoznih zbivanja u logorima u kojima su bili zatočeni. U njima se, posle patnji koje su prošli, verovatno probudila mržnja prema Nemcima, čak im je padalo teško i da čuju taj jezik.

Svi mi, koji smo zahvaljujući slučajnim okolnostima izbegli logore, razumemo ih, poštujemo i 'skidamo kapu'. Meni je pred zimu 1941. godine 'samo' pošlo za rukom da umaknem sa sabirne lokacije, gde je bila formirana dugačka kolona pešaka, beogradskih Jevreja, koja je istoga dana pod 'nadzorom' naoružanih SS podoficira sprovedena u logor kod Auto komande, Topovske šupe. Ubrzo mi je bilo jasno da mi je to bekstvo spaslo život.

Naše prijateljstvo sa nemačkim porodicama je bio jedinstven slučaj, kakvih, nažalost, u posleratnoj Nemačkoj nije bilo mnogo. Teško je verovati da osobe koje su u mladosti bile u Hitlerjugendu, nekoliko godina kasnije služile u Vermahtu, pozivaju Jevreje na večeru. Važno je da mega tragedija koja je snašla evropske Jevreje nikad ne bude zaboravljena. Dužnost naše generacije je da predamo 'štafetu' sledećoj, kako Šoa ne bi i posle sledećih nekoliko decenija bila zaboravljena.

Poslednji dan našeg boravka u brodogradilištu protekao je u pripremama broskog mašinskog prostora za plovidbu, u čemu su nam pomogle nemačke kolege. Pri kraju tog dana smo se u kantini, uz pivo, pozdravili sa 'Forarbajterima' i obostrano obećali da ćemo nastaviti drugarstvo.

AFORIZAM

Prijatelje stvara sreća, a nesreća ih provjerava.

SUKOT

Približavaju s novi praznici, na prošle smo skoro već zaboravili. Da se podsetimo kako smo se ove godine družili za Sukot u šumici kod Ben Šemena. Umesto reči, slike govore, a snimatelju Nisimu Mandilu i drugim anonimnim fotografima hvala!

Za vreme pozdravnog govora i dobrodošlice predsednice HOJ Miri Derman za momenat su se okupili i članovi Glavnog odbora (Vaad-a). Ove godine nismo imali muziku uživo, ali je tehnika bila na visokom nivou sa programom iz bivše Jugoslavije.

Mnogi članovi HOJ (i ne samo oni), odazvali su se pozivu i doneli priloge za bazar koji je napravljen na nekoliko betonskih stolova. Prema prvim utiscima izgleda da garderoba više nije problem za naše ljude.

Nažalost, nemamo dovoljno članova koji plaćaju članarinu pa će prodati eksponati delimično popuniti prazne fondove HOJ.

Omer Morag, unuk naše dugogodišnje aktivistkinje Miriam Aviezer priložio je za bazar 15-tak raznih slagalica i igračaka koje je prerastao, a očuvane su i nalaze se u dobrom stanju.

Ponuđena intarzija je izazvala interesovanje prisutnih i na aukcijskoj prodaji postigla je dobru cenu!

Bilo je i muzike. Za to se pobrinuo Dušan Mihalek sa svojom harmonikom, ali nije bio spreman za javni nastup!

Naše najveće blago ovekovečio je Nisim Mandil!

Mnogi od nas su zato i došli, da se sretnemo sa prijateljima s kojima nismo bili u kontaktu od prošle proslave Sukota.

Ko kaže da nam nije lepo kada smo zajedno!

Prvo jedu deca, a za ostale... pa, po mirisu roštilja koji se širio uokolo bilo je dovoljno hrane za sve.

KRALJEVČANI U IZRAELU

Veliki entuzijasta i zaljubljenik u Izrael, Zoran Nikolić, profesor u Šumarskoj školi u Kraljevu, u saradnji sa MG agentom iz Kraljeva, doveo je veliku grupu sugrađana u posetu Izraelu. Nažalost, u tom momentu već su počeli ozbiljni nemiri sa palestinskim teroristima, ali, po rečima Zorana Nikolića, oni to nisu ni osetili. Izuzetan vodič, Andrej Čerešnješ, vodio je grupu u sva značajnija mesta u Izraelu, a naše bezbednosne službe primerno su ispunile svoj zadatak – i to ne samo prema ovoj grupi turista.

„Ljudi su oduševljeni svim onim što su videli, a za relativno male pare. Od juče po podne me zovu puni impresija, prezadovoljni. Veliku ulogu odigrao je vodič Andrej, da njega nije bilo, ne bi to bilo tako...“, napisao nam je Zoran Nikolić po povratku u Srbiju.

Kraljevčani u poseti Knesetu

ZANIMLJIVOSTI

DELFINI - IZRAELSKI ŠPIJUNI NA OBALAMA GAZE

Priredio M.Fogel

Nisam ni znao kolike su naše sposobnosti, i da možemo da dresiramo delfina za obavljanje najsloženijih špijunskih zadataka. Srećom Hamasovci nisu uhvatili pravog delfina, onog koji zna da govori. Naime, pošto delfini ne mogu da napišu izveštaj, nemaju ruke, onda su naši naučnici morali da gube vreme da ih nauče da govore. Pokušali smo da intervjuišemo jednog delfina – špijuna, ali mesto gde delfini podnose izveštaje čuva se u najvećoj tajnosti.

Imam utisak da je skrivanje mesta gde delfini podnose izveštaj samo naivno opravdanje, a da je suština da se naši

stručnjaci plaše da nam delfini ne otkriju tajne koje nisu za javnost.

Međutim, iz pouzdanih izvora saznajemo da se na istom mestu treniraju akvarijumske ribice, koje će uskoro zameniti delfine. Tako ćemo lako saznati šta su teroristi ručali, kada idu da spavaju, ako uopšte spavaju, u šta sumnjam, da li piju gorku ili slatku kafu, što će našoj diplomatiji pomoći da bolje razumeju njihove potrebe.

A kako je otkriven delfin špijun? Čudno se kretao, svaki čas je iskakao iz vode, plivao tamo, onamo i mornarički komandosi su shvatili da će delfin kada zaroni otkriti njihovu podmorničku bazu i o tome obavestiti izraelsku obaveštajnu službu. A i to mi je neka tajna, pa ceo svet zna da Hamasovci imaju tri podmornice koje koriste za ulov ribe, znači u miroljubive svrhe. I zašto bi onda Izraelci od toga pravili problem. Znamo mi već da Hamasovski džihad ima i rakete, minobacače i da ne nabrajamo koja sve oružja, ali sve je to u miroljubive svrhe. Ne daj Bože da bi oni to ispalili na nezaštićena izraelska civilna naselja.

Delfin špijun – ilustracija

Vi ne verujete u ovo što sam napisao? Ne verujem ni ja, ali Hamasovci su ubeđeni da su uhvatili delfina špijuna. Na žalost, njegova sudbina se ne zna, da li će biti pojeden ili ga čuvaju za razmenu sa njihovim teroristima u našim zatvorima. Uskoro ćemo i to saznati.

KOMPJUTERI NA BEN GURIONU

Piše Milan Fogel

Polovinom avgusta meseca na aerodromu Ben Gurion pao je kompjuterski sistem i stvorene su ogromne gužve prilikom ulaska u Arec. U početku strpljivi putnici više nisu želeli da čekaju u ogromnim redovima i krenuli su prema izlazu, ne obazirući se na obezbeđenje i obaveznu pasošku kontrolu.

Putnici nisu mogli ni da pretpostave kakve probleme su napravili sami sebi. To me je navelo da napišem kratku tročinku.

Prvi čin

- Ne možete da dobijete vašu penziju – rekao je službenik u Nacionalnom osiguranju.
- Za mene vi niste ovde
- Vi verujete u duhove?
- Dokažite da ste to vi – nasmejao se službenik
- Kako?
- Donesite mi potvrdu iz unutrašnjih poslova.
- Doneću, nemam izbora.

Drugi čin

- Odlično, pošto smo sa sigurnošću utvrdili da ste to vi, ne ostaje mi ništa drugo nego da podnesem prijavu protiv vas zbog nelegalnog ulaska u zemlju – rekao je službenik u sekretarijatu unutrašnjih poslova.
- U čiju zemlju?
- Pa... našu...
- Ako sam ja u svojoj zemlji, kako onda mogu biti ilegalac?
- To ćete videti sa sudijom za prekršaje – za službenika u Sekretarijatu bio je završen razgovor.

Treći čin

Kod sudije

- Znači vi me kažnjavate iako nisam tu. Ako ne platim kaznu, koga ćete onda staviti u zatvor?
- Stavićemo vas u zatvor kada se vratite u Arec – sudija je zaključio predmet.

A sad da budemo malo ozbiljni. Aerodrom Ben Gurion kod Tel Aviva spada u najprometnije, bar u ovom delu sveta. Izrael je verovatno jedina zemlja u svetu koja je u veoma dugom periodu, od stvaranja moderne države 1948. do danas, stalna meta napada terorista, bilo da se radi o preko graničnim raketnim napadima na civilno stanovništvo, samoeksplozivanjem u autobusima i na javnim mestima, pa čak i pojedinačnim napadima sa hladnim oružjem na pojedince ili čitave porodice. Drugim rečima, teroristi na sve moguće načine pokušavaju da se infiltriraju na našu teritoriju i ugroze bezbednost građana. Zato su sasvim razumljive rigorozne kontrole prilikom ulaska, a posebno prilikom izlaska iz zemlje, kako bi se sprečili teroristi da u avion unesu eksplozivne naprave i obore neki avion sa svim putnicima.

Kada su pali kompjuterski sistemi na aerodromu Ben Gurion, prešlo se na manuelnu kontrolu, koja uzima puno više vremena. Razumljiva je i nervoza putnika, a i obezbeđenja, koje kontroliše ko ulazi u zemlju, da li se među putnicima nalaze već registrovani ili potencijalni teroristi, jer bolje je, kako narod kaže, 'sprečiti nego lečiti'. Hiljade putnika su ovom prilikom ušle u Arec bez pasoške kontrole.

U kratkom satiričnom tekstu sam naveo samo nekoliko problema s kojima se stvarno suočavaju putnici čiji ulazak u zemlju nije registrovan. Zato se postavlja pitanje: Birokrate ili teroristi? Birokratija je nepresušni izvor satiričnih napisa, ali u ovom slučaju ja sam, ipak, na njihovoj strani.

OBEĆANI ODGOVOR **MIHAELU FROJNDU**

Dipl.ing. Nenad Fogel, predsednik Jevrejske opštine Zemun,
Predsednik Hevra Kadiše – Zemun,
Autor multimedijalnog CD-a „Život posle smrti“

U martu 1903. godine, Hercl je napisao u svom testamentu: *"Ja tražim sahranu najskromnije vrste, bez govora, bez cveća. Želim da budem sahranjen u metalnom kovčegu u grobu pored mog oca dok jevrejski narod ne prenese moje kosti u Palestinu, gde će kovčeg mog oca takođe biti prenet. Moja sestra Paulina, koja je umrla za vreme epidemije 1878. godine, takođe će biti*

položena pored mene. Posmrtni ostaci moje porodice (majka i moja deca) ukoliko umru pre nego što moj kovčeg bude prenet u Palestinu, takođe će biti položeni pored mene. Moja žena - samo ako to želi“.

U rubrici „*Stav, mišljenje*“ (*Opinion*) *Jerusalem Post*-a, Mihael Frojnd nedavno je objavio autorski članak u kome se zalaže da se ispuni poslednja volja idejnog tvorca moderne države Izrael, Teodora Hercla. Iako je država Izrael odavno ispunila poslednju volju Teodora Hercla, Frojnd, vođen, pre svega, svojom opsesijom o preseljenju posmrtnih ostataka Teodorovih dede i babe po ocu, pogrešno tumači testament Teodora, čiji deo dajemo u naslovu. Iz Herclove poslednje volje jasno se vidi da nije spominjao dedu i babu sa očeve strane, kao ni dedu i babu sa majčine strane. Zašto se onda Frojnd zalaže da se posmrtni ostaci dede Simona i babe Rivke prenesu u Izrael i sahrane pored njihovog unuka? Zašto se poziva na „poslednju volju“ svestan da u njoj nije traženo da se dede i babe (ni po ocu ni po majci) sahrane pored njega, ili on pored njih, svejedno. U navedenom članku Frojnd napominje da se sa grobovima dede i babe susreo na „malom jevrejskom groblju u Zemunu, predgrađu Beograda“. Takođe napominje da je te grobove posetio pre nekoliko godina, te da ga od tada to proganja! Novinar, istraživač, „dobar poznavalac“ života i dela Teodora Hercla, Frojnd, nije našao za shodno da se obrati Jevrejskoj opštini Zemun koja se stara o tom „malom jevrejskom groblju“. Jevrejska opština Zemun je 2003. godine pokrenula veliki i zahtevan projekat da se popišu svi spomenici na Jevrejskom groblju u Zemunu, da se da istorijat, ne samo groblja, već cele jevrejske zajednice od njenog prvog naseljavanja u gradu Zemunu, davne 1739. godine. Posle više od dve godine rada, objavili smo multimedijalni CD *ŽIVOT POSLE SMRTI*. Tokom rada na identifikaciji spomenika koji su ispisani na hebrejskom, nedvosmisleno smo utvrdili da su na našem groblju sahranjeni deda i baba Teodora Hercla, Simon i Rivka. Pre više od pet godina postavljen je na našem sajtu, slobodan za pregled, multimedijalni CD o našem groblju – link za sajt: <http://joz.rs/grobljeweb/index.html>
Svesni velikog značaja Teodora Hercla za sve Jevreje sveta, posebno za državu

Izrael, na primeren način smo obeležili njihove grobove. Umesto da piše o velikom projektu „male jevrejske opštine“ u Zemunu, Frojnd u svom autorskom tekstu zastupa tezu da baba Rivka, a posebno deda Simon „stoji visoko na pijedestalu onih koji su mu oblikovali svetonazor“. Kako bi potkrepio svoju tezu Frojnd je dobar deo članka posvetio delovanju Rabina Alkalaja. Rabin Alkalaj je gotovo pola veka služio u Zemunu i bio blizak prijatelj sa Simonom Herclom. Njegove ideje i dela koja je pisao svrstavaju ga među prve koji su propagirali povratak u domovinu (za razliku od Hercla, koji je čak predlagao da se Jevreji nasele u Ugandi). Zbog svog učenja i objavljenih više od 50 knjiga, Jehuda Alkalaj se sa pravom može nazvati pretečom političkog cionizma. Vezivati njegovo učenje sa oblikovanjem cionističke svesti tokom Teodorovog odrastanja, bilo preko dede Simona, a još manje preko babe Rivke, ravno je spekulacijama. Tvrdnja da je deda Simon redovno obilazio rodbinu u Budimpešti, te da je njegov uticaj bila ona iskra koja će dvadesetak godina kasnije upaliti u njemu plamen cionizma nije ničim utemeljena. U već poznim godinama deda Simon svakako nije bez preke potrebe potezao put Budimpešte, put koji je u to doba trajao i po nekoliko dana. Umesto što Frojnd pokušava da iskonstruiše uticaj dede Simona na Teodora, koji je imao samo 19 godina kada je deda Simon umro, mogao je da ukaže na nesumnjiv uticaj koji je deda Simon imao na svog sina Jakova, a Teodorovog oca. Posebno je zanimljiva činjenica da se Jakov iz Zemuna preselio sredinom 19. veka u Budimpeštu gde je 1860. rođen njegov sin Teodor. Po nama dostupnim podacima Teodor nikada nije posetio Zemun. Posle smrti Teodorove sestre Pauline, 1878. godine, godinu dana pre smrti dede Simona, porodica se preselila iz Budimpešte u Beč, gde će mladi Teodor studirati prava. Doktorirao je sa 24 godine i uveliko asimilovan napušta prava i posvećuje se svojoj mladalačkoj ljubavi, pisanju pozorišnih komada i novinarstvu. Put ga odvodi u Pariz gde radi kao dopisnik bečkih novina Noje Fraje Prese (Neue Freie Presse). Uživajući u stečenom ugledu i slavi Teodor Hercl je smatrao da Evropa tog doba pruža sve što je potrebno jevrejskom narodu i mašta o opštem pokrštanju Jevreja. Pozivi Jevrejima da se vrate u Palestinu, o čemu je pisao Aleksandar Dima – sin, odbacuje, naziva detinjarijama i oštro ih kritikuje. Tek kada je kao dopisnik Noje Fraje Presa na suđenju Drajfusu bio svedok eskalacije antisemitizma, shvatio je koliko je bio u zabludi. Od tada, a to je 1894.

godina, kada je deda Simon već punih 15 godina počivao na „malom jevrejskom groblju u Zemunu“, započinje Teodorova bitka za politički cionizam. Hercl je jednom prilikom izjavio: „Prateći ovaj proces (suđenje Drajfusu) postao sam cionista“. (Zoran Pejašinić – Cionistički pokret – od Bazelske do Bolfurrove deklaracije str. 48 1997.).

Šta na kraju reći za Frojndovu inicijativu o prenošenju posmrtnih ostataka Teodorove babe i dede, osim da pozovemo sve Jevreje sveta da dođu i odaju dužnu poštu Simonu i Rivki, koji će na miru sačekati Mesiju na „malom jevrejskom groblju u Zemunu“.

REAGOVANJE

arh. Aleksandar Ajzinberg

profesor univerziteta u penziji

U biltenu SJO objavljen je tekst Mihaela Frojnda **Prenesimo zemne ostatke Herclovih predaka iz Zemuna u Jerusalem**. Kao što vidim, taj tekst je objavljen u "Džerusalem Postu" Problem je u tome što je Simon Leib Hercl i moj direktni predak pa bi i o tome trebalo razmišljati, a možda me i pitati.

Radi se naime o tome da je moja prabaka Fani ćerka Abrahama Hercla koji je sin Simona Leib Hercla o kome Mihael Frojnd piše. Moja prabaka se udala za Filipa Polaka, imali su šestoro dece, živeli su u Zemunu i sahranjeni na Zemunskom groblju. Jedan od njihovih sinova je Aladar Polak, osnivač cionističkog pokreta u Zemunu, a jedna od četiri kćeri je moja baka Rozalija.

Uzgred budi rečeno, i u Zagrebu ima živih potomaka Abrahama Hercla odnosno Simona Leib Hercla. To je porodica Štampalija čiji je jedan član aktivan član Židovske općine Zagreb. U prilogu Vam šaljem i rodoslovno stablo Herclovih.

Moje mišljenje je da pokojnike treba ostaviti da počivaju u miru, da ih ne treba seliti (sem ako je to bila njihova izričita želja) nego da grobove i nadgrobne spomenike treba čuvati što JO Zemun zaista lepo radi.

EGIPAT PUNI MORSKOM VODOM TUNELE U GAZI

Iz domaće i strane štampe

U poslednjem sukobu između Hamasa iz Gaze i Izraela otkrivena je mreža tunela koji su služili za krijumčarenje militanata i oružja.

Na neki način Izrael je priznao da nije očekivao 'grad tunela' na pojasu Gaze.

Izgradnjom ribnjaka, kojim upravlja egipatska vojska, pogranično područje će se popuniti vodom.

Hamas, međutim, upozorava da će se tako Pojas Gaze, koji je pod blokadom Izraela i Egipta od 2007. godine, kada je ta militantna organizacija silom preuzela kontrolu nad njim, još više izolovati.

Lideri Hamasa su rekli da projekat "predstavlja opasnost po domove na palestinskoj strani i podzemne vode".

Nedavno su krijumčari rekli da se jedan tunel srušio nakon što je potopljen.

Zvaničnici u Kairu su rekli da je to najnoviji u seriji poteza protiv pobunjenika na granicama. BBC navodi da Egipat stvara tampon zonu duž granice i da je uništio hiljade domova i iselio hiljade porodica.

Tuneli su imali ključnu ulogu u snabdevanju hranom i robom nakon uvođenja blokade.

Sabhi Radvan, gradonačelnik Rafe, izjavio je da neće biti vode za piće, jer će se podzemne vode zagaditi i da poljoprivrednici neće imati vode za navodnjavanje.

"Izazvaće odron zemljišta i rušenje kuća duž granice. Temelji su već slabi od granatiranja", rekao je on.

Koliko god se slažemo kada hamasovi zvaničnici ističu humanitarni problem, ipak ostaje pitanje koliko su oni humani kada krijumčarenim raketama gađaju civile u nezaštićenim naseljima na teritoriji Izraela.

DONACIJE

- 5,000 NIS za Most, David Laci Šporer
- 2,000 NIS za film o Holokaustu u ex Yu, Esti i Joel Fišer
- 300 NIS za film, Avraham i Šmuel Finci
- 250 NIS za film, Tal Pijada Moskovič
- 450 NIS za film, Zeliković Aleksandar
- 500 NIS za film, Praha Pinto i njena kćerka Orna Hajdenfeld
- 830 NIS za film, Jelena Diklić, Švajcarska
- 15,000 \$ za film, porodica Pinkas - Hajim, Mila, sinovi dr Daniel i Miquel
- 500 NIS za film, Ana, Split i Saša Lebl, Beograd
- 500\$ za film, JO Split
- 500 NIS u pomen na stradale u Šoa porodice Fišer i Bler iz Ade, Vojvodina, Srbija
- 200\$ za film, Dani Novak, USA
- 110 NIS u pomen na prvu godišnjicu smrti Deni Kaufmana, supruga Mile Kaufman, Sida i Milan Špicer

UREDNIK MOSTA, MILAN FOGEL, U PREDŠKOLSKOJ USTANOVI U BEOGRADU ODRŽAO INTERAKTIVNO PREDAVANJE O IZRAELU

Bio sam iznenađen kada sam dobio poziv da predškolskoj deci održim kratko predavanje o Izraelu. Ipak, to su mala deca za ozbiljna predavanja. Zato sam se odlučio da im više pričam o Mojsiju i izlasku iz Egipta, Davidu i Golijatu, a onda sam doživeo i prva iznenađenja. Jedno dete me je pitalo zašto David nije napao Golijata tenkom? Otkud tenk u to vreme, uzvratio sam. Pa Izrael je poznat da ima najbolje tenkove na svetu, odgovorio je dečak.

Deca su tražila da im tačno pokažem na mapi gde se nalazi Izrael.

„Pa, Izrael nije veći od Srbije“, bio je dečiji komentar.

Predavanje je trebalo da traje 15 do 20 minuta, toliko možda da se zadrži pažnja dece u tom uzrastu, međutim, priča sa decom se odužila skoro pun sat. Imali su pitanja, komentarisali su moje priče i što me je takođe veoma iznenadilo stalno su vršili poređenja sa Srbijom. Zaključili su da imamo puno sličnosti. Na kraju smo deci podelili nešto reklamnog materijala, koji smo za ovu priliku dobili od izraelske ambasade u Beogradu.

Deca su se najviše obradovala izraelskim zastavicama, koje su odneli kući.

KONCERT DUVAČKOG KVINTETA IZ SKOPJA U JERUSALIMU

Piše Olivera Rut Mirković

U kamernoj dvorani Muzeja italijanske Sinagoge u Jerusalimu, 19. novembra 2015, održan je koncert Duvačkog kvinteta „Skopje“ i vokalnih izvođača iz Izraela.

Koncert je organizovala Ambasada Republike Makedonije u Izraelu, povodom dvadeset godina od uspostavljanja diplomatskih odnosa između Makedonije i Izraela.

„Ovim koncertom obeležena je dvadesetogodišnjica diplomatskih odnosa između Makedonije i Izraela, kao i godine prijateljstva, dveju zemalja, sa željom da se ovo prijateljstvo nastavi i u budućnosti“, rekao je ambasador Makedonije u Izraelu Pajo Avirović.

U sredini, ambasador Makedonije Pajo Avirović, Josef i Rut Žamboki sa eminentnim umetnicima

Na koncertu je učestvovao izvanredni Duvački Kvartet „Skopje“ iz Makedonije, sa klasičnim, popularnim i makedonskim kompozicijama. Izraelski vokalni solisti su upotpunili ovaj muzički doživljaj arijama iz poznatih opera. Koncertu je prisustvovao ambasador Republike Makedonije, a gospodin Žamboki je svesrdno pomogao organizaciji ovog izuzetnog muzičkog događaja, koji je na najlepši način obeležio postojanje prijateljstva dveju zemalja.

IN MEMORIAM

Šmuel Aviezer

Šmuel Aviezer je diplomirao je na Odseku za jevrejsku istoriju Hebrejskog Univerziteta u Jerusalimu, penzionisao se nakon provedenog radnog veka u Banci Izraela u Jerusalimu gde je radio 37 godina. Od toga je dve decenije bio odgovoran za izradu novčanica i kovanog novca izraelske valute, a pored drugih funkcija, služio je i kao zamenik direktora Valutnog odeljenja banke.

Tokom njegovog višegodišnjeg angažmana i rada sa novčanicama i kovanim novcem, postao je stručnjak za tu oblast. Napisao je preko 70 članaka o različitim aspektima istorije izraelske valute, koji su publikovani u numizmatičkoj reviji Šekel koja se objavljuje u SAD, a kao rezultat te aktivnosti je bio nagrađen sa počasnom nagradom Sylvia Odser za godinu 1994-1995, godišnjom nagradom za "Stručnost u polju jevrejske numizmatike."

U Izraelu, njegovi mnogobrojni članci su objavljeni u magazinu o Izraelu Eretz, kao i u izdanjima Kavim Print, HaTzofe, Haaretz i drugi. Bio je član redakcije publikacije Currency koju izdaje Društvo izraelske vlade za kovani novac i medalje, i to od meseca juna 1995. do novembra 1998. godine, kada je časopis prestao da se objavljuje, a u njemu je objavio veći broj raznovrsnih članaka koji se bave temom novčanih jedinica.

Gospodin Aviezer je bio urednik dvojezičnog kataloga o izraelskom papirnom i metalnom novcu koji je objavila Banka Izraela 1990. godine. Bio je dugogodišnji predavač na temu izraelske valute - kako iz savremene tako i iz istorijske perspektive, i to među raznovrsnom publikom: na seminarima za nastavnike, školama, starijim osobama, u

kulturno-umetničkim društvima i drugim institucijama.

Što se drugih oblasti tiče, Gospodin Aviezer je napisao dva romana o iračkim Jevrejima: roman Ružina voda u kome se bavi jevrejskom zajednicom u Iraku pre i u vreme njihove masovne imigracije u Izrael 1951. godine, i Urme i palmino drvo – koji je zbirka kratkih priča o načinu života iračkih Jevreja. Objavio je kratke priče o apsorpciji iračkih Jevreja u Izraelu, od kojih je većina objavljena u publikaciji Apirion.

Gospodin Aviezer je bio aktivan vodič - volonter u Muzeju vavilonskog Jevrejstva u Or-Jehudi, gde je putem prezentacija upoznao grupe starijih posetilaca sa jevrejskim životom u Iraku i doprinosom iračkog Jevrejstva i jevrejskoj kulturi uopšte.

Šmuel je oženjen sa Miriam, autorkom knjige Vojnik sa zlatnim dugmadima, koja govori o iskustvima deteta tokom holokausta. Imaju ćerku Nogi t koja je udata za Zohara, i dvoje unučadi. Šmuel je bio aktivan u Udruženju Jugoslovena iz bivše Jugoslavije u Izraelu zajedno sa suprugom Miriam. Podsetimo se samo nekih njegovih aktivnosti:

Sa dolaskom novih useljenika devedesetih godina, Udruženje dobija donaciju od Udruženja useljenika iz Kanade u Izraelu - 350 zimskih kaputa za decu. Neki od kaputa su distribuirani od strane volontera u Jerusalimu, Haifi, Beer Ševi ali Šmuel i Miriam su njihovim privatnim automobilom putovali i do drugih gradova da bi i tamo kaputi bili podeljeni.

-Prilikom jedne od ceremonija za Dan Holokausta u šumi Šoreš, Šmuel je vodio versku službu.

Zoran Zoka Mandlbaum

1947-2015

Piše M.Fogel, prijatelj porodice
U Mostaru je iznenada, u 69. godini života, iznenada preminuo Zoran Mandlbaum, dugogodišnji predsjednik Jevrejske zajednice u Mostaru.

Mandlbaum će ostati zapamćen kao velik humanista, koji je u najtežim ratnim iskušenjima devedestih godina prošlog veka, izlažući opasnostima svoj život, zdušno pomagao svim građanima Mostara.

Za iskazanu građansku hrabrost tokom rata, nevladina organizacija "Garivo" dodijelila mu je nagradu "Duško Kondor".

Također, prošle godine Zoranu je, u okviru obilježavanja 10. obljetnice obnove Starog mosta nevladina organizacija Centar za mir i multietničku saradnju Mostar dodijelila nagradu "Mimar mira" kao zaslužnom pojedincu za strpljiv, predan i prepoznatljiv doprinos građenju i afirmaciji mira u teškom i delikatnom vremenu na našim prostorima.

Zoran Mandlbaum je sa svojom porodicom uložio veliki trud na restauraciji jevrejskog groblja u Mostaru. Da se ne bi zaboravili Jevreji Mostara nastradali u Holokaustu 1941-1945. godine na inicijativu Zorana Mandlbauma, uz pomoć donatora: Joint-a, Kon Mihajla, rabina Dr. Morica Levija, Komosa d.o.o. Mostar i Grada Mostara 1999. godine napravljen je i otkriven Memorijalni spomenik žrtvama Holokausta 1941-1945. Jevrejima Mostara na Jevrejskom groblju u Mostaru na kojem su upisana 142 imena i šest imena boraca poginulih u NOB-i. Prije rata Jevreji nisu mogli dobiti dozvolu od Grada Mostara da podignu ovakav spomenik.

„Ovo je bio jedini način da se ne zaboravi da je nekada u Mostaru živjela velika i značajna

Jevrejska zajednica, od kojih u većem broju nisu ostali potomci, koji bi im upalili svijeću i pročitali Kadiš. U Mostaru više nema brojnih jevrejskih familija, a 39 jevrejskih prezimena u Mostaru potpuno su nestala“, pisao je svojevremeno Zoran Mandlbaum.

Otkrivanje spomenika žrtvama Holokausta dogodilo se 2.12.1999, uz prisustvo velikog broja građana grada Mostara čime su pokazali koliko cijene i poštuju svoje sugrađane Jevreje, a pozdravne govore su održali Jakob Finci, predsjednik Saveza jevrejskih općina BiH, Gradonačelnik Mostara Safet Oručević, Jehiel Bar-Haim (Yechiel Bar-Chaim) i Mandlbaum Zoran, uz divnu jevrejsku muziku Annet Betsalel, koja je tom prilikom specijalno došla iz Holandije.

Zoran je prostrane duše grlio sve oko sebe. Istaknuti humanist i veliki zaljubljenik u Mostar, pokopan je u rodnom gradu. Ostali su ožalošćeni njegova supruga Katica, deca Željka (Sara), Dražen (David), koji žive u Aškelonu, Tamara, iz Tel Aviva i Peđa sa porodicom: suprugom Josipom, i decom Barbarom, Davidom i Petrom.

„Uvek je bio sa nama na skoro svim skupovima Jevreja iz regiona i Izraela. Neka maslinove grane mira zauvek krase uspomenu na tebe!“, napisao je Šabtaj Finci, prijatelj i rođak Zorana Mandlbauma i njegove porodice.

Staro jevrejsko groblje u Mostaru

KNJIŽEVNI DODATAK

GODINA 6

BROJ 29

SEPTEMBAR/OKTOBAR 2015.

*Nakon šest godina izlaženja Književnog dodatka došao je na red urednik Mosta **Milan Fogel** i predstavljanje njegovog književnog dela.*

Kratka biografija

Milan Fogel je rođen 1947. u Subotici, Srbija. Godinu dana kasnije njegovi roditelji su dobili premeštaj u Novi Sad, naravno, i Milan im se svojevremeno pridružio. U Novom Sadu je započeo školovanje, nastavio u Beogradu i diplomirao na Ekonomskom fakultetu, Univerzitet u Beogradu.

U poznim godinama se sa porodicom preselio u Izrael. Sporadična spisateljska iskustva pretvorena su u njegovo stalno zanimanje. Prvo priznanje za književni rad stiglo je 2002. godine sa poslednjeg jugoslovenskog konkursa Saveza jevrejskih opština Jugoslavije, prva nagrada za zbirku pripovedaka „Povratak u odgovor“.

Sledila su i druga priznanja. Godine 2012. drugi put je nagrađen na književnom konkursu jevrejske manifestacije Bejahad, Hrvatska.

Do sada je objavljeno nekoliko njegovih knjiga različitih književnih žanrova. Kompletno izdanje zbirke pripovedaka pod nazivom „Galerija pod vedrim nebom“ poklonio je Jevrejskoj opštini Zemun, kao prilog za otkup zemunske sinagoge.

Bio je jedan od autora knjige „Pravednici među narodima – Srbija“. Uz priloge eminentnih istoričara napisao je 60 priča o Pravednicima Srbije.

Kao idejni pokretač bio je jedan od autora izložbe Juden lager Semlin, koja se i dalje prikazuje u Srbiji.

Na sadašnjoj funkciji glavnog urednika časopisa „Most“, Udruženja useljenika iz bivše Jugoslavije u Izraelu, posebnu pažnju posvećuje sećanju na jevrejske žrtve Holokausta sa prostora ex Yu, borbi protiv anti-semitizma i negovanju dobrih odnosa između Izraela i bivših Yu republika. Njegovi tekstovi se objavljuju u nekoliko novina u Srbiji i na raznim sajtovima.

Prošle godine je objavljen njegov roman o izraelskoj stvarnosti, „Usijani kamen pustinje“, koji je naišao na veliko interesovanje čitalačke publike.

Po Milanovoj izričitoj želji ovog puta ćemo objaviti nekoliko njegovih humorističko-satiričnih priča.

„Stvarnost je toliko tmurna, da je bolje da se malo nasmejemo“, rekao je Milan Fogel

Prevoz na Šabat

Izrael je jedina zemlja na svetu, koliko je meni poznato, gde u subotu (Šabat) ne radi javni saobraćaj. Nema autobuskog prevoza, vozovi su smešteni u depoe, a na putevima možete videti usamljena putnička vozila čiji vozači tačno znaju kojim putevima mogu da se kreću, ako ne žele neprijatnosti što voze na Šabat. Retki autobusi koji voze na sever su ofarban zeleno, a oni koji voze na jug, prema Negevu, imaju divnu boju peska. Njihovi vlasnici misle da će se tako bolje uklopiti u okolinu i da će se manje primetiti njihovo prisustvo na putu. Ako na putu primetite autobus ofarban kao maskirna uniforma, onda znajte da on saobraća na relaciji sever-jug.

Sve je to počelo još onda kada je Mojsije izveo jevrejski narod iz Egipta i kada je na Sinajskoj gori primio od Gospoda Boga deset svetih

zapovesti. Gospod Bog je jasno poručio izabranom narodu: šest dana radi, a sedmi je dan odmora Gospod Bogu tvojemu, pa ni ti, ni tvoja deca, ni sluge tvoje, ni živinče tvoje, ni stranac koji se tu nadje, nemojte raditi ni jednog posla. Iako ova zapovest ima mnogo dublji sociološki značaj, Iako ćemo se složiti da je Gospod Bogu unapred bilo jasno da narod, koji će peske prevaliti toliki put, osim nekoliko srećnika koji su imali magarca pod sobom, mora ponekad i da se odmara. Nije bilo Iako izdržati četrdeset godina u pustinji, a ova zapovest se, naravno, odnosila i na magarce, kojima je, u krajnjoj liniji, bilo svejedno ko ih jaše, samo da dobiju svoj dan odmora.

Koliko god je G-din Bog mislio na svoj narod, čini mi se, da je isto toliko mislio i na sebe. Šest dana u nedelji je On morao da gleda šta se dole dešava. Te ne idi tamo, te se vrati ovamo. Svaki čas je silazio na zemlju da bi svoj narod poveo pravim putem. Pa, valjda je i Gospod Bog morao nekad da se odmori. A, da bi mogao mirno da se odmori, sigurnije mu je bilo da i oni dole ništa ne rade.

Ne zna se tačno, da li se već tada u glavi preopterećenog magarca začela ideja o autobusu ili su ljudi sami tri hiljade godina kasnije izmislili to genijalno prevozno sredstvo. Tek, Izrael, zajedno sa autobusima, ima sve šanse da postane turistička vele sila.

E, tu počinju problemi. Turisti u Izrael dolaze da vide, a ne da rade. Njima je svejedno da li je u pitanju Šabat ili neki drugi dan, ali šta ćemo sa vozačem autobusa? Neki postavljaju pitanje šta ćemo i sa autobusom, ako se zna da je on zamenio magarca. Za autobus neka se magarac pobrine sam, njegova je koža u pitanju, a što se vozača tiče tu se Sindikat nalazi pred ozbiljnim problemima.

Jedva se Sindikat izborio za petodnevnu radnu nedelju i odmah se našao pod udarom zakona Tore. Gospod Bog je lepo rekao da u nedelji mora da se radi šest dana. Nije se Gospod Bog bavio preraspodelom radnog vremena, ali je sasvim jasno da, ako neko hoće da radi u subotu, ne može Šabat da prebaci na sredu. Kada bi svako birao kog dana će biti Šabat, onda bi sinagoga morala cele nedelje da radi kao drugstore u Americi. S druge strane, zabranom rada na Šabat, postavlja se pitanje da li se time radnom čoveku uskraćuje pravo na rad i što je još osetljivije, mogućnost zarade. To više nije samo ideološki sukob sa Torom. To je udarac

po džepu, a poznato je da se Sindikat bori da sa platama stignemo i prestignemo Amerikance, pa, makar morali i da radimo.

Sve u svemu, nije Iako ni Sindikatu, ni radnom čoveku. Sindikalna dokumenta nikako da se usklade sa zakonima Tore. Nisu sindikalisti krivi što nisu učili u Ješivi, ali su verovatno propustili priliku da konsultuju nekog od tumača Tore, koji se ponašaju kao da su, u najmanju ruku, saradivali na izdanju Mojsijevih knjiga.

A, što se tiče turista, domaćih i stranih, nije sve tako crno kako izgleda, poručuju iz Ministarstva za zdravlje. Nema boljeg leka, nego da za Šabat malo protegnemo noge u prirodi. Ideja je odlična, samo ja ne bih hteo da protežem noge da bih stigao do Prirode. U stvari, ako moram peške da se dokopam tog spasonosnog leka, onda neću imati prilike da uživam njegove blagodeti. Čim stignem, moraću da krenem nazad, ako mislim da sutra stignem na posao.

Nedavno sam čuo interesantan predlog kako da se privremeno reši pitanje Javnog saobraćaja. Uvesti tajni saobraćaj za Šabat. Niko ne bi znao kada autobusi polaze. U najvećoj tajnosti bi se čuvalo i odakle polaze. Jedino je problem što se ne bi znalo ni kuda voze. Stvarno nije zgodno, ako ste krenuli na Mrtvo more da se nađete na Galilejskom jezeru.

Ima li uopšte rešenje za ovaj problem. Ima. Gospod Bog sve vidi. Već nam je poslao deset zapovesti. Treba se samo strpeti da nam po sledećem Mesiji pošalje novi red vožnje i to je sve.

MINISTARSKI POLJUBAC

Nisam nikako mogao da se skoncentrišem na pisanje najnovije priče. U salonu su supruga i komšinica glasno raspravljale najnoviji razvoj događaja na političkoj sceni, a ja sam zbog njih imao utisak da me je zauvek napustila literarna muza. Znam da moju suprugu uopšte ne interesuje politika, pa sam se pitao kako je komšinica uspela da je navede da o tome diskutuju. Nisam više izdržao i znatiželja me je naterala da čujem kako žene tumače politička zbivanja.

"On je prava svinja...", nisam mogao da verujem da to kaže moja supruga. Pitao sam se kad je pre naučila rečnik političara. Nepozvan sam se pridružio ženskom društvu, iako su me na momenat obe žene pogledale ispod oka.

"Nije košer tako nazivati čoveka", pokušao sam da se našalim.

"Nije on čovek, on je ministar, a ponaša se kao svinja", razvikale su se u glas. Video sam da je komšinica u toku događaja i više nisam mogao da se povučem. Morao sam da saslušam celu priču, a ona je tekla otprilike ovako:

Ministar je bio umoran. Sastanci su se smenjivali ceo dan, a on nije uspeo da pobegne ni sa jednog. Upravo se održavala sednica vlade, a Ministar je došao na sastanak sa pogrešnim materijalom. Požurio je nazad u kancelariju da uzme svoje zabeleške, a tamo ga je čekalo iznenađenje. Vojnikinja, koja je služila vojni rok u njegovom ministarstvu, očigledno nije trebalo da bude tu. Međutim, osmeh lepe devojke popravio je njegovo tmurno raspoloženje.

"Šta radite u mom kabinetu?", upitao je bez ljutnje, hitajući da uzme zaboravljene beleške.

"Idem na odsustvo, pa sam htela da vas zamolim da se slikam sa vama", vojnkinja je videla da se ministar žuri. "Želela bih da se pohvalim kod kuće da radim kod vas", lepa devojka je požurila da objasni svoju nameru.

"Pohvale i druga priznanja dodeljuju se službeno, za one koji su to zaslužili", resko je odgovorio ministar i krenuo u kabinet vlade.

"Izvinite", nestao je osmeh sa lica vojnkinje. "Vi ste tako šarmantan i ljubazan sa osobljem, ali sam vas ja, izgleda, pogrešno procenila", vojnkinja je uporno u stopu pratila Ministra.

"Nisam rekao da neću da se slikam s vama", Ministru je bilo žao što je nestao osmeh sa lica lepe devojke. "A ko će da nas slika?", pitao je Ministar, tražeći mesto gde da spusti fasciklu sa zabeleškama.

Referent iz druge kancelarije, sa aparatom u rukama, samo je čekao da bude pozvan. Devojka se privila uz stamenog ministra, koji je, iako je zašao duboko u šestu deceniju života, mogao da se pohvali kondicijom na kojoj bi i mnogo mlađi mogli da mu zavide. Ministar je obuhvatio devojku oko pasa i osetio bujne grudi, koje su se samo nazirale ispod komotne vojničke košulje. Slikanje je brzo završeno i Ministar je požurio na sednicu vlade. Devojka je još uvek išla iza njega i sve vreme se zahvaljivala što je našao razumevanja za njenu želju. Ministar se okrenuo da joj kaže da više ne mora da ga prati, a onda, to nikako nije mogao da objasni šta se s njim desilo, zgrabio je devojku za ramena i poljubio. Ni odluka o ratu sa Libanom nije tako podigla adrenalin kod ostrašćenog ministra. Devojka je sa poluotvorenim ustima zapanjeno gledala u Ministra, a on ju je još jednom poljubio pravo u usta. Devojka je ustuknula, ustuknuo je i Ministar, ali već je bilo kasno.

"Ne vidim da se tu dogodilo nešto strašno", rekao sam rečenicu koja me je koštala sledećih dva sata sedenja i razglabanja o ministru Don Žuanu.

"On je od kabineta pokušao da napravi kupleraj", podigla je ton komšinica.

"Da li bi se ti tako ponašao na njegovom mestu?", pitala me je moja voljena.

"U kupleraju ili kabinetu?", još uvek sam se nadao da će razgovor biti brzo okončan.

"Pa da, tebi je svejedno", počela je potcenjivački da me gleda moja supruga. "Ti bi samo da se ljubiš sa mladim devojka, nije važno gde", okrenula je glavu od mene, uplašio sam se da će zaplakati.

"Zakoči ženo, šalio sam se".

"E, vidite, Ministar se nije šalio, a još manje mlada vojnkinja. Duboko uvređena i povređena, podnela je tužbu sudu i žalbu vladi. Ministar je zbog seksualnog uznemiravanja morao, do okončanja spora, da ustupi fotelju kolegi iz vlade", komšinica je očigledno bila zadovoljna kako se stvar razvija.

Ja sam se čudio da o tome ne znam ništa, iako ponekad gledam vesti. Da se ne bi po medijima povlačilo ime mlade devojke, dobila je šifrovano ime He – peto slovo hebrejske azbuke, prethodna slova su već bila zauzeta sličnim aferama. Ipak, nisam mogao da verujem da je Ministrov francuski poljubac dobio veći publicitet nego Bil Klinton sa Monikom, ili predsednik naše male države, koji se uspešnije dokazivao na seksualnom planu, nego u politici.

"Ne možeš da veruješ, jer si ti muški šovinista!", ne znam kako mi je supruga čitala misli, ali razgovora mi je bilo dosta.

Izvinio sam se damama i vratio se za kompjuter. Više mi nije bilo do pisanja. Razmišljao sam kako sa suprugom da nastavim razgovor, kad komšinica ode, jer nisam želeo svađu u kući. Posle toliko godina zajedničkog života baš nam ne treba svađa zbog nekog seksualnog manijaka, koji svoje strasti ispoljava na radnom mestu. Nisam smeo ni da pomislim da sve to što se desilo i nije toliko strašno, jer kad bih to ponovo rekao mogao bih samo da zamišljam šta bi mi voljena uradila. Međutim, iako nisam napravio ni aluziju na prethodni razgovor, supruga je ućutala; tog dana jedva da je progovorila nekoliko reči sa mnom.

Sutradan ujutro situacija nije bila ništa bolja. Rešio sam da odem na pecanje i da još jednom razmislim o svemu. Verovao sam da je i mojoj supruzi potrebno malo samoće, pa će valjda shvatiti da ja nemam nikakve veze sa ministarskom aferom.

Kad sam se vratio kući, s vrata sam pozdravio ženu: "Zdravo ljubavi", viknuo sam koliko me grlo nosi. Zaključavajući vrata žurio sam u kupatilo, jer je bio vruć dan i dobro sam se oznojio.

"Šta si se tako raspojasao?", žena je bila dobro raspoložena. "Da nisi imao nekih problema na pecanju?", upitala me je sa zagonetnim osmehom.

"Kakvih problema može čovek da ima na pecanju? Veliku ribu nisam uhvatio, pa nisam imao problema ni da donesem kući ono što sam upecao", odgovorio sam i ja raspoložen.

"Možda je neka kupačica htela da se slika s tobom?"

"Zašto? Da se hvali mužu kakvog pecaroša je uhvatila? Uostalom i sama znaš da su pre podne na plaži samo penzioneri - babe i dede".

"To mi je poznato, za tebe su sve žene babe, i one od dvadesetipet, i one od tridesetipet, a za starije nemaš odgovarajući izraz, jer takve ni ne gledaš".

"Ženo, pusti me bar da se istuširam", shvatio sam da ću još neko vreme trpeti posledice ministarske ljubavne afere.

"Da si ti neki dasa, već bi me pozvao da ti operem leđa, ali ne, on se žuri da skine ženski smrad sa sebe!"

"Ljubavi, da li bi mi oprala leđa?", pitao sam, dok sam se svlačio u hodu.

"Neka ti pere leđa ona balavica što si se s njom ljubakao na plaži".

"Onda ću morati sam da se istuširam, znaš da ne volim da se ljubakam na javnom mestu".

"Možda očekuješ da te neka vojnkinja malo izmasira, da se opustiš", shvatio sam u kom pravcu se kreće dalja diskusija.

"Nisam ja, ženo, ministar", doviknuo sam kroz otvorena vrata od kupatila.

"Nećeš nikad ni biti, jer nemaš ukusa za lepo".

"Da, zato sam tebe oženio", odmah sam shvatio da sam preterao.

"Šta si rekao?"

"Kažem, prevario sam te, pa sam oženio najlepšu ženu na svetu", srećom nije čula šta sam prvo rekao.

"To je istina, ali ipak nećeš biti ministar".

"Zašto ne bih bio?", pitao sam, dok sam opojasan peškirom izlazio iz kupatila.

"Zato što ne lažeš, a i kad lažeš to se odmah vidi, eto zato".

"Hoćeš da kažeš da ministri lažu? To prvi put čujem".

"Ali se zato ne praviš prvi put lud!"

"Nisam ja političar da govorim jedno, a mislim drugo", rekao sam pomalo uvređen.

"A radiš treće, to si zaboravio. U stvari, ti uvek radiš samo nešto treće, jer nikad ne misliš, a govoriš šta ti prvo padne na pamet".

"Bar ne lažem", prišao sam ženi i poljubio je. Trgla se kao da ju je nepoznati muškarac na ulici uštinuo za dupe.

"Izvini, za trenutak sam pomislila da me ljubi neki ministar".

"Koji?"

"Rata!", rekla je supruga i bacila mi se u zagrljaj.

Kad smo seli da ručamo, zahvaljivao sam se ministru, novinama, televiziji, svima koji su dali toliki publicitet jednom poljupcu, a mi smo završili u krevetu, kao u najmlađim danima.

"Pitam se kad će ponovo pući seksualna afera", rekao sam sa osmehom na licu.

"Lako je tebi da se šališ", rekla je voljena između dva zalogaja. "Volela bih da tebe poljubi neki ministar pa da vidiš kako je to".

"Zašto mene? Ja sam muškarac! Da si rekla neka ministarka..."

"Ipak bi se ti ljubio pored rođene žene", voljena je prestala da jede. "Svi ste vi muškarci isti".

Problematični ministar više nije izlazio iz naše kuće. Afera je sa suđenjem dobila zamajac, i svi mediji su objavljivali detalje afere, kao da je izbio Treći svetski rat. Moram priznati da sam i ja od tada redovno pratio šta se dešava. Morao sam da budem spreman za ženina nova iznenađenja. Ministar je bez obzira na sve dobio podršku svoje supruge. Stalno su se držali za ruke, da sam pomislio da to nije baš zbog javnosti, nego da se žena uplašila da ponovo ne skrene na neku ljubavnu stranputicu. O gospodici He bilo je malo naslova. Ona nije želela da se pojavljuje u javnosti. Jednom je izjavila da čeka ministrovu izvinjenje, a kako do toga nije došlo, ostalo je da sačeka sudsku presudu.

Javnost je bila podeljena, jedino moja supruga nije odustajala od prvobitnog stava.

"Šta ti to znači da je devojka ortodoksni vernik?", pitala me je supruga. "Misliš da vera zabranjuje devojkama da se ljube? Ali to ne znači da svaki ministar može da poljubi neku devojku kad mu se prohte. Ili misliš da našu kćerku može da poljubi bilo koji ministar zato što nije vernik?"

"Ja sam uvek savetovao kćerki da bira društvo", morao sam da se branim i za ono što nisam rekao. Kćerka je čula povišene glasove, na koje nije navikla, i ušla je u salon da čuje o čemu se radi.

"Dosta", žena je htela da prekine dalju diskusiju. "A ti u tvoju sobu, nema uveče izlazaka, na fakultet i kući. Ti misliš da možeš da se ljubiš..."

"Sa ministrima", dodao sam brzo.

"Mama", kćerka nije znala da li da se smeje ili da zaplače, "ja sam dve godine služila vojsku u avijaciji, gde je bilo mnogo zgodnijih i mlađih ljudi od tvog ministra".

"Znači, u ovoj kući samo mama može da se ljubi sa ministrima", lepo sam to rekao, taman da ponovo tešim ženu i objašnjavam da sam se samo šalio.

Ipak, interesantnije mi je bilo da čujem na televiziji mišljenje objektivnog suda javnosti. Kada sam čuo šta se sve govori, pomislio sam da nije ni čudo što nam je vlada toliko šarolika:

- Bog je napravio ženu da muškarcu ne bude dosadno, pa šta je onda ženska dužnost?", pitao se momak u crnom kaftanu i velikim zulufima.

- Francuski poljubac?! Pa zar Francuzi treba da uče Jevreje kako se ljubi?

- Uh, kad bi mene tako poljubio, dala bih mu se cela, izjavila je jedna baba od sedamdeset i osam godina.

- Samo ju je poljubio? Nije je povalio na pisaćem stolu? Baš je šonja, izjavio je jedan radnik u plavom odelu.

- Aa, nije u opisu radnog mesta da se ministar ljubi sa službenicama? To bi trebalo ispraviti.

Bilo je i ozbiljnih komentara od onih koji su bolje poznavali situaciju u Ministarstvu. "Ministar je pripremio neophodnu reformu sudskih vlasti pa su mu namestili aferu". Znači zato se odugovlači sudski proces, razmišljao sam. Ministar je na sudu izjavio da je to bio u pitanju samo prijateljski poljubac. Na to je moja žena pobesnula: "Kakav prijateljski poljubac? Zamalo je nije ugušio. Da je peder", moja supruga je gubila kontrolu, "možda bih i razumela. Da li se pederi ljube? Nije ni važno, ne bi on priznao i da jeste".

"Ženo", rekao sam ozbiljnim glasom, "nemoj da preteruješ. Vređaš čoveka koga ni ne poznaješ".

"Uvredio je on ceo ženski rod, zar ti to ne shvataš?"

"Ne može čovek da stigne da se ljubi sa svim ženama", pokušao sam ozbiljno da razgovaram, ali mi je tada bilo već dosta, " a možda je malo izbjirljiv. U ostalom, mora i da radi, a ne samo da se ljubi".

"Pa da i ja stanem u red? Rano ujutro, da budem među prvima?"

"Čekaj da čujemo presudu", prekinuo sam ženinu feminističku borbu za ženska prava".

Na televiziji je bio direktan prenos. Mnogo važnije sportske događaje, kada su naši osvajali zlatne medalje na međunarodnim prvenstvima, nismo prenosili. Shvatio sam, osuda je pripremljena unapred, kriv je!

Tako je i bilo, nacija je mogla da odahne. Supruga je bila ponosna na naše sudstvo, koje nije podleglo političkim pritiscima.

Pitate šta je bilo posle? Predsednik je lično pozvao telefonom ministra i izrazio žaljenje što se stvar nepovoljno završila. Poslao mu je "topao zagrljaj", na šta se ministar stresao, setivši se susreta sa vojnkinjom. Ipak, odlučio je da ne tuži šefa sudu.

A devojka? I ona je pratila preko tv ekrana suđenje i čula da je predsednik pozvao telefonom okrivljenog ministra. Navodno je tiho zaplakala i rekla: "Mene nije zvao. Samo sam za ministre dobra, a za njega nisam".

Supruga i ja više ne pričamo o tom slučaju. Samo se ponekad trgnemo, kad nenadano pridemo jedno drugom.

AFORIZMI

Da bi postao Neko, hteo-ne hteo, moraš prvo biti Niko i Ništa

MOLIM OPROŠTAJ

Jevreji su mislili na sve pa i kako da se lepo rasporede praznici koje slavimo tokom godine. Neću nabrajati sve praznike, jer ih, kao i kod mnogih drugih naroda, ima puno, ali ću spomenuti Purim, veseli prolećni praznik, pa Pesah, onda na jesen Nova godina, i za kraj godine, one građanske, Hanuka. Samo kod Jevreja kad se kaže veseli praznik nemojte bezrezervno verovati. Svi naši praznici kroz istoriju imaju veselu i tužnu stranu, ali sa srećnim završetkom – inače ne bi imao ko da ih slavi!

Deca u svakom slučaju uživaju, a kako je roditeljima to samo oni znaju. Prvo za sve nabrojane praznike eventualno imaju prava jedan do dva dana da se vesele, da ne rade, a deca ne idu u školu nedelju ili dve dana. Deca uživaju u poklonima, koji uopšte nisu jeftini, a roditelji se pitaju koliko će ceo praznik da košta, s obzirom da oni moraju da rade, a ne znaju ko će da im čuva decu. Bog da poživi babe i dede, a oni koji su daleko od njih, neka ih Bog sačuva.

Kao što rekoh, i drugi narodi imaju praznike od kojih se neki obeležavaju više nego drugi. Kod hrišćana, ne mogu da se otmem utisku, sve počinje za Božić, nastavlja se dočekom Nove godine i tako redom. Prošle godine sam se u vreme božićnih praznika zatekao u inostranstvu. Grad je bio osvetljen više nego ikada. Božićne jelke su blistale punim sjajem, svuda se osećala praznična atmosfera. Sve sam ja to ignorisao. Što bih ja slavio njihove praznike kad oni nisu slavili Hanuku, koja se proslavlja u istom mesecu. Mnogi od njih nisu ni čuli za Hanuku, a ja sam, hteo - ne hteo, znao za Božić. Ne zato što hrišćani slave rođenje jevrejskog sina Isusa, jer su rabini odavno rekli da je on otpadnik jevrejske vere, nego što i kod nas ima ljudi svih vera i ne možete da se pravite ludi kad vidite okićenu jelku. Kao nemate pojma zašto su radnje pune plastičnih jelki i raznih ukrasa, a dok gledate krajičkom oka, morate da priznate da vam se baš sviđaju neki ukrasi.

Šta da vam kažem, prošle godine u nepoznatom gradu sam bio zatečen i ponela me je praznična atmosfera. Ubrzo smo supruga i ja kupovali poklone za naše unuke – drugi put, prvo smo ispraznili novčanik za Hanuku.

Vraćanje u stvarnost je bilo bolno, nikako nisam mogao da oprostim sebi što sam bio

tako lakomislen. Pokušao sam da se utešim da ne grešim tako često, ali grešio sam i ranije. Eto, pre par godina su u komšiluku neko vreme stanovali kineski radnici. Uvek su tražili dodatnog posla, da zarade još malo, pa smo i mi iskoristili njihovo prisustvo da mnogo jeftinije promenimo pločice u kupatilu. Baš nekako u to vreme stigla je i kineska nova godina i to Nova godina svinje – to znate, kod Kineza svaka nova godina ima simbol neke životinje. Valjda u znak zahvalnosti što smo im dali posao, pozvani smo da ih posetimo za njihov praznik. Nikako nisu mogli da shvate šta to znači Košer i da mi ne možemo da slavimo jednu svinju, ali smo im poklonili dve flaše crnog vina sa Karmela i nekako izgladili stvar. U stvari, kad se danas setim tog događaja, priznajem da smo pogrešili. Trebalo je da slavimo s njima, kao i sa svima drugima, ako se ukaže prilika.

Zato danas molim oproštaj, ne zbog Kineza, nego zbog slavlja u inostranstvu. Ako nam *On* ne oprost, nadam se da ćete nam bar vi, dragi prijatelji, oprostiti.

Srećna Hanuka, božićni i novogodišnji praznici, vama i svim ljudima sveta.

— . —

FILIP DAVID U JOZ

Piše N.Fogel, foto J.Rakita

U Jevrejskoj opštini Zemun predstavljena je knjiga **Kuća sećanja i zaborava**, istaknutog književnika i društveno angažovanog radnika **Filipa Davida**.

Sleva na desno: Filip David, Milan i Nenad Fogel

Za roman *Kuća sećanja i zaborava* Filip David je dobio NIN-ovu nagradu, jednu od najprestižnijih u regionu ex Yu.

Nenad Fogel, predsednik JOZ, domaćin, u najavi promocije je govorio o Filipovom

društvenom angažovanju i između ostalog rekao: „U prvom krugu subotnjih razgovora Beogradskog kruga, 11. aprila 1992. godine, Filip David je rekao: Gospodari naših života i naših sudbina uvukli su nas u rat, u kriminal, u gangsterizam, pustili su sa lanca svoje rasiste i mafijaše, otvorili mikrofone, uperili u njih kamere, od zemlje u kojoj smo se rodili napravili su zemlju nasilja i sramote, a nas, protiv naše volje i naših uverenja, pretvorili u svoje saučesnike... Jedino što nam preostaje jeste da postanemo izdajnici... Biti izdajnik u takvoj zemlji i takvom sistemu najmanje je što može i mora učiniti svaki moralan i častan čovek.“

Milan je ukratko obavestio publiku o sadržaju romana, a posebno se zadržao na tri teme koje dominiraju u Filipovoj priči: Dobro i zlo, Pitanje identiteta, Sećanje i zaborav, kako nas upućuje i sam naziv romana. Iako bismo mogli da pronađemo još puno skrivenih misli čitaocima je prepušteno da sami donose svoje zaključke.

Prisutni su sa velikim interesovanjem pratili izlaganja, iznosili svoja mišljenja i dobili priliku da od autora Filipa Davida čuju još puno toga što ovog puta nije našlo mesta u nagrađenom romanu

ROMAN U SLIKAMA

Gordana Kuić

Nakon dve knjige izvrsnih pripovedaka, Gordana Kuić se osmim romanom vraća u epicentar vlastitog romansijerskog kosmosa. Ponovo je potekao roman-reka, započet pre tri decenije, ponovo su postavljena, produbljena i preispitana mnoga pitanja, teme i dileme iz dosadašnjeg impozantnog opusa ove književnice, ponovo se zavrtela moćna i vitalna slika (su)života u kojem se poštuju razlike i cene osnovne ljudske vrednosti...

o romanu više u sledećem broju Mosta